

כוכב של"ח המסע לגליל העליון

© כל הזכויות שמורות ליגאל מורג וחברת ארטיז'ן

כתיבה ועריכה על בסיס חוברת צירי מסעות גליל עליון טימי בן יוסף ואחרים :
דן אבידן, גרשון כהן, חיים חדד, רונן רסין, שי מירון, זאביק זמין ואורית שניט.
מאי 2012

עדכון :
איציק נזרי יוני 2017
ליעד ברעם 2020

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

תוכן עניינים

עמ' 3	הקדמה
עמ' 4	חלק א': "מסע כוכב של"ח לגליל העליון" - התכנית החינוכית
עמ' 4	מבוא
עמ' 4	רציונל המסע
עמ' 6	הצעות למסעות כוכב
עמ' 20	שיעורי ההכנה
עמ' 23	ההתארגנות למסע בבית הספר
עמ' 25	חלק ב': השתלמות מורים להכרת "צירי מסעות" בגליל העליון
עמ'	רציונל ההשתלמות
עמ'	התפתחות התכנים בהשתלמות הכרת צירי מסעות בגליל העליון
עמ'	תכנית כללית של ימי ההשתלמות: מסלולים, תכנים והמימד הערכי
עמ' 27	טבלת התפתחות התכנים בהשתלמות על פי מודל מכלול נופאדם
עמ'	טבלת התפתחות הציר הערכי בהשתלמות
עמ'	טבלת התפתחות המטרות והיעדים בהשתלמות
עמ' 30	היערכות המשתלמים לתכנון וביצוע השתלמות צירי מסעות בגליל העליון
עמ' 30	3.1 המטרה
עמ' 30	3.2 רעיון מרכזי
עמ' 30	3.3 יעדי ההכנה
עמ' 31	3.4 לויז' השתלמות
עמ'	בסיס התכנון של ההדרכה וההתנהלות לטבלת הפעילות בכל יום בהשתלמות

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: [http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The-Directors- words.aspx](http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The-Directors-words.aspx)

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

הקדמה

"אין אנו מקבלים את המציאות הקיימת, אך אנוסים אנו לחצוב לנו בתוך אבני הנגף והמכשולים ... דרך לאפשרויות... חייבים אנו לאחוז בהזדמנויות"

דוד בן גוריון – "ממעמד לעם"

כמחנכים להכרת הארץ ואהבת המדינה, מסע כוכב של"ח הוא זירת פעולה חשובה שבה אתם המדריכים יכולים וצריכים להוביל תהליך חינוכי חווייתי ערכי, לצד הכרת חבל ארץ. תהליך כזה במסע לגליל העליון יוביל את התלמיד לגלות נכונות ומוכנות למחויבות חברתית ולאומית, מתוך הבנתו את המשמעות של המושג אחריותנו על הארץ ונכונות לפעול מתוך אחריות זאת. במסע לגליל העליון מתקיים מפגש חווייתי ובלתי אמצעי עם מערכת הנופאדם הייחודית של חבל ארץ זה כמו חורש ים תיכוני מרהיב, מפגש עם ביטויים חשובים במורשת עם ישראל כמו רציפות הישוב היהודי בארצו. זאת ועוד, בחבל ארץ זה התלמיד יפגוש את המפעל הציוני בעבר בדמות התיישבות חלוצית, בנית גדר הצפון ומורשת קרב ממלחמת העצמאות, אשר ביחד הביאו לעיצוב גבול הצפון. לצד אלה, חושף המסע את התלמיד לאתגרים הניצבים בפני המתישבים לאורך הגבול, נחשף לאוכלוסיות הדרוזים המתגוררת במרחב שנים רבות ולקשייה. באמצעות תהליך זה אתם מדריכי השל"ח, מאפשרים לתלמיד, להתקדם בתהליך גיבוש זהותו, לחזק זיקתו למדינה ולפעול מתוך שיח סובלני שהוא ערך חיוני להמשך המעשה הציוני.

ההשתלמות בעבורכם מהווה חלק מתהליך הכשרתכם בשנתכם הראשונה בעבודה. היא מעניקה לכם את הכלים לתכנון והובלת מסע משמעותי בגליל העליון.

החלק הראשון של החוברת הוא התוכנית החינוכית לגליל העליון חלקה השני של החוברת מתמקד בכלים בעבורכם להגשמת התהליך. ההשתלמות מדמה מסע עם תלמידים, ומאפשרת לכם לחוות התנסות מעשית נוספת בהדרכה ובארגון מסע כוכב של"ח יחד עם הכרת יסודות מערכת הנופאדם. החוברת על שני חלקיה, מתווה את אבני הדרך באופן כללי. עליכם המורים לסלול את הדרך לתהליך חווייתי ערכי באופן מעשי ולא להסתפק במעט שבחוברת, ברוח דברי בן גוריון. האחריות מוטלת עליכם לחזק את מיומנותכם בהובלת מסע כוכב, ולהעמיק היכרותכם וידיעותיכם על מרחב הגליל העליון.

בהצלחה
אלי שיש
מנהל אגף של"ח
וידיעת הארץ

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: <http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The-Directors-words.aspx>

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

חלק א': מסע כוכב של"ח לגליל העליון

- התוכנית החינוכית: "...המאבק על קיום נוף וטבע וערכי טבע הוא לא איזו ספחת שהציונות צריכה לבלוע ולהשתדל להקטין אותה כמה שאפשר, שלא תפריע. זה חלק ראשוני ומהותי בעצם קיומה של הציונות."

עזריה אלון

1. מבוא:

אחת התכליות של תכנית של"ח וידיעת הארץ היא ליצור היכרות בסיסית של התלמיד עם נופי ארץ ישראל באמצעות הליכה לרוחב הארץ ולאורכה. תכלית החתך לאורך הארץ היא להבחין בין המרחב המדברי, אשר בדרום הארץ, למרחב הים תיכוני, שבצפונה. תפקידו של המסע המשמעותי לגליל העליון, במסגרת של"ח וידיעת הארץ הם:

א. לתת מענה להכרת החבל הצפוני שבחתך לאורך הארץ, ולהפגיש את התלמיד עם מכלול נופאדם אופייני למרחב הים תיכוני של ארץ ישראל.

ב. להביא את התלמיד להתלבטות במישור הערכי, בשאלות אקטואליות שעולות ממכלול הנופאדם של הגליל העליון.

המאפיינים המיוחדים את הגליל העליון:

הרים גבוהים וניצבים, כפרים קטנים ומבודדים, טבע מרהיב וייחודי.

ד"ר טימי בן יוסף ז"ל

לאורך ההיסטוריה התאפיין הגליל העליון בהתיישבות של כפרים קטנים ומבודדים, מסיבות אלה:

- התבליט: גובה ההרים 800 עד 1000 מטרים מעל פני הים וכיוון הרכסים צפון מערב-דרום מזרח, בניצב לכיוון הרצוי לדרכים הראשיות בצפון הארץ (מרכזי היישוב בצפון הארץ היו לאורך חוף הים ולאורך הבקע, דרכים ראשיות היו אלה שחיברו בין מרכזים אלה, לכן כיוון היה מערב - מזרח, בניצב לכיוון הרכסים של הגליל העליון). מכאן קשיי התחבורה והעדר דרכים ראשיות ולכן כפרים מבודדים.

- הקרקע - מיעוט עמקים, מכאן מיעוט בקרקע לחקלאות, לכן הכפרים קטנים.

- המסלע - העדר שיכוב מגוון היוצר מדרגות סלע טבעיות, מקשה על פיתוח חקלאות מדרגות.

- מים - שפע המים מצוי עמוק בערוצים והרחק מהעמקים, לכן קשה לנצלם לטובת החקלאות.

בשל היות הכפרים קטנים ומבודדים, נותרו מרחבים גדולים בלתי מופרעים, לכן הטבע המרהיב והייחודי השתמר, יחסית לשאר אזורי ארץ ישראל.

בידוד הכפרים אפשר לאוכלוסיות יהודיות מימי המשנה והתלמוד לשרוד ולשמור על רצף היישוב היהודי בארץ ישראל. מאפיין זה השפיע על עיצובו של הגליל העליון קודם להקמת המדינה ולאחריה והם המעשה הציוני. תהליך זה של העיצוב לוה במאבקים מדיניים וחברתיים שחלקם נמשך עד לימנו והעשייה הציונית נדרשת כאז אף היום.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: [http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The-Directors- words.aspx](http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The-Directors-words.aspx)

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

2. רציונל המסע:

התוכנית מציעה 3 אפשרויות למסע כוכב של"ח לגליל העליון, כדלהלן:

● מסע כוכב א' - גליל עליון מערבי: לינה ביס"ש אכזיב, פארק גורן, מעלות.

● מסע כוכב ב' - גליל עליון מרכזי: לינה ביס"ש הר מירון, מעלות.

● מסע כוכב ג' - גליל עליון מרכזי ומזרחי: לינה בהר מירון או נחל עמוד.

לכולם מסר ערכי כולל אחד ומטרה ראשית אחת. מאלה נגזרו המסרים והמטרות בהתאמה לאזור ולימות המסע.

2.1 המסר הערכי של המסע: באחריותי להכיר את הייחודיות של הטבע בגליל העליון ואת המורשת היהודית והמעשה הציוני, ולפעול למען שמירת הטבע תוך איזון עם צורכי הפיתוח כחלק מהמשך המעשה הציוני.

2.2 מטרת המסע: מפגש עם מערכת הנופאדם הייחודית בגליל העליון והמורשת הציונית במרחב, לשם טיפוח מחויבות לשמירה על הטבע תוך איזון עם צורכי הפיתוח, כהמשך למעשה הציוני.

2.3 הרעיון המרכזי: המסע הוא תהליך חינוכי ערכי חווייתי, הכולל היבטים חווייתיים-אישיים, חברתיים, ערכיים, תוכניים ומגוון מיומנויות. התהליך כולל הכנה משמעותית בבית הספר, 3 ימי מסע לפחות ותהליך עיבוד וסיכום. תכנית מסע כוכב של"ח לגליל העליון היא בנושא שמירת טבע ומורשת בגליל העליון.

2.4 המוקדים לחינוך ערכי בתוכנית הם:

2.4.1 רצף היישוב היהודי בארץ ישראל כפי שעולה ממקורות משפחת זינאתי בפקיעין וממחקרו של יצחק בן צבי, יחד עם השרידים המרשימים של בתי הכנסת מימי המשנה והתלמוד והיצירות הרוחניות של צפת בתפארתה, קושרים את רצף הדורות מימי קדם, לישוב היהודי המתפתח בגליל מאז קום המדינה.

2.4.2 התיישבות וביטחון: עוד במהלך הקמת גדר הצפון נתפשה זו כמעשה ציוני חיוני והישוב התגייס לכך. מאז ועד הקמת המדינה פעלה ההנהגה הציונית ליישב ולחזק את האחיזה הציונית באזור. לאחר הקמת המדינה ועד לימנו עושה המדינה לביטחון הישובים שלאורך גבול הצפון תוך שמירה על הטבע.

2.4.3 שמירת טבע: שאיפתם הלגיטימית של הכפרים להתפתח, מתנגשת עם חוקי שמירת הטבע, הבאים לשמור על הטבע הייחודי של האזור. זהו הבסיס העובדתי לדיון במישור הערכי: שימור מול פיתוח – הכפר בית ג'אן מול שמורת הר מירון.

בתוכנית המסע יש היבטים ערכיים חברתיים, הבאים לידי ביטוי בהפעלת מסע משמעותי (ממ"ש). תהליכים חברתיים השזורים בכל המסע, ומהווים חלק אינטגרלי מכל שלביו ומכל התהליכים המתרחשים בו. אלה נגזרים מחוויות תכנון המסע, ההכנה וההתארגנות למסע, חוויות ההתבוננות, ההתנסות והגילוי בימי המסע, ותוצרי המסע. אלה יבואו לידי ביטוי בתהליכי העיבוד, הסיכום והעשייה הנובעת מתהליך המסע כולו כדלהלן:

1. בתהליכי התכנון וההכנה בבית הספר:

1.1 בהובלת ההכנה על ידי צוות המנחים, מועצת המסע, ושאר משתתפי ההשתלמות.

1.2 באופן ההתארגנות האישית, ההתארגנות בחוליות, במסגרת הכיתה וההשתלמות.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: <http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The-Directors-words.aspx>

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

- 1.3. במידת ההשתתפות ומחויבות של מרבית משתתפי ההשתלמות.
2. במהלך ימי המסע בשטח :
 - 2.1. בזמן הנסיעה.
 - 2.2. בהליכה במסלולים, בתחנות ההדרכה, בתחנות ההפגה, במעגלי השיח והדיון.
 - 2.3. בהתארגנות ללינה, הכנת הארוחות, השכמה, התארגנות ליום ההליכה.
 - 2.4. בטקסים בפתיחת המסע ובסיומו. (לפחות)
 - 2.5. בפעילות הלילה.
 - 2.6. במעגל השיח לסיכום היום והמסע שיעסוק בהיבטים החווייתיים אישיים של התלמיד.
3. בתהליך הסיכום והעיבוד בית הספר :
 - 3.1. בשיעורי של"ח
 - 3.2. בשיעורי המחנך.
 - 3.3. בפעילות שכבתית בלוחות קיר מצגות סרטים וכו'.
4. ב"מעשה": לאור החוויות והלמידה במהלך שלושת ימי הכוכב, תעלה השאלה במה יכול התלמיד לתרום ביזמות חברתית/סביבתית בתוך בית הספר ובקהילה להמשך המעשה הציוני ברוח שמירת הטבע וגילוי סובלנות לצורכי הפיתוח.

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 אגף של"ח וידיעת הארץ

3. פירוט ההצעות למסע כוכב של"ח בגליל העליון
 3.1. מסע כוכב א': גליל מערבי (לינה ביס"ש אכזיב)

יום	מסלול	מסר ערכי	מטרה	תכנים	מימד ערכי
1	מערת קשת - נחל בצת שרך - חורבת דנעילה	באחריותי להכיר את סיפור המעשה הציוני בגבול הצפון בהתיישבות חניתה ונהריה כהמשך למעשה הציוני.	הכרות עם מכלול הנופאדם באזור ומאפייני הנחלים בגליל המערבי.	א. מבנה הגליל המערבי. ב. גבול הצפון ג. מאפייני נחלי הגליל העליון	המעשה הציוני - גדר הצפון, חניתה ונהריה.
2	ממצפה הילה למונפורט, ירידה לנחל כזיב הליכה לעין טמיר ויציאה לפארק הזיתים.	באחריותי להכיר בחשיבותה של המערכת הטבעית וערכי הטבע בנחל כזיב וסביבתו כערך קיומי כלל ובשמירה עליהם כהמשך המעשה הציוני.	מפגש עם הייחודיות של הנוף הטבעי בנחל כזיב ובעיית השמירה על הטבע מול צורכי הפיתוח במקום.	1. ההתיישבות החדשה בגליל. 2. השפעת האדם על הנחל. 3. הצלבנים בגליל. 4. צומח נחלים. 5. השבת היחמורים לטבע.	דיון בנושא אחריות האדם בעקבות השבת היחמורים
3	תצפית הר זבול הליכה נבי סבלן, עין חותם, חורבת חותם, רכס פקיעין, פקיעין.	באחריותי להכיר את מאפייני האוכלוסייה הדרוזית ונאמנותה למדינת ישראל ואת רציפות הישוב היהודי בגליל העליון כחלק ממחויבותי להמשך המעשה הציוני ולשיח סובלני.	הכרות עם אוכלוסיית הדרוזים בגליל העליון ומפגש עם שרידי ההתיישבות היהודית בפקיעין כחלק מרצף ההתיישבות היהודית בגליל העליון.	1. גליל עליון מול גליל תחתון. 2. גוש הרי מירון. 3. העדה הדרוזית: תולדות ומאפיינים. 4. מסלע, תופעות קארסטיות. 5. המים בגוש הרי מירון. 6. הכפר הגלילי, "שאר יישוב".	רצף הישוב היהודי בארץ ישראל.

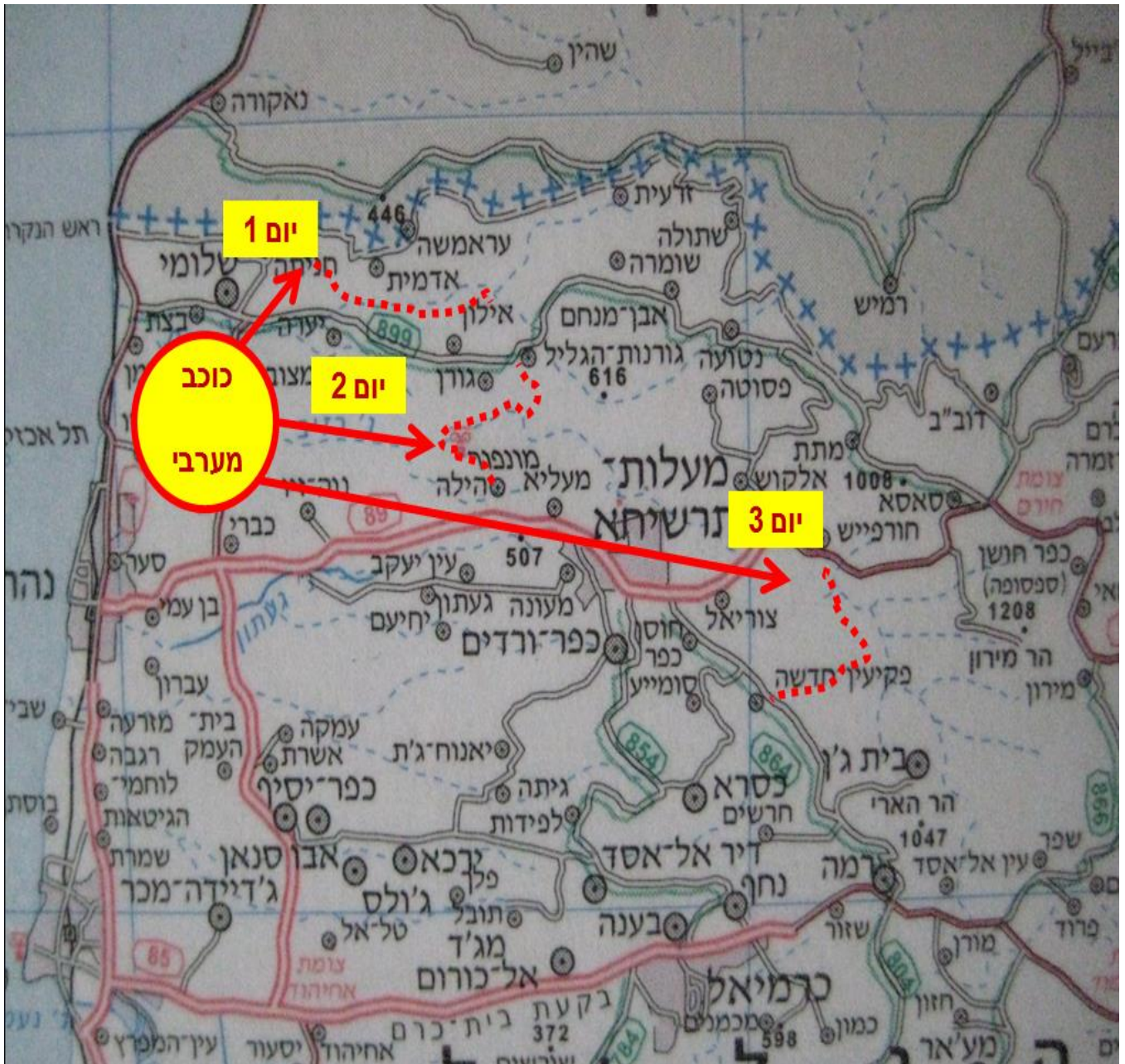
רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: <http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The-Directors-words.aspx>

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

3. 2. מסע כוכב ב' : גליל עליון מרכזי (לינה ביי"ס מירון)

יום	מסלול	מסר ערכי	מטרה	תכנים	מימד ערכי
1	תצפית הר ארי. נסיעה בתוך בית גאן הר צפריר והליכה ברכס פקיעין על השביל הירוק המחבר לכחול ולרדת מערבה לפקיעין. סיור בפקיעין.	באחריותי להכיר את מאפייני האוכלוסיה הדרוזית ונאמנותה למדינת ישראל ואת רציפות הישוב היהודי בגליל העליון כחלק ממחויבותי להמשך המעשה הציוני ולשיח סובלני.	הכרות עם האוכלוסיה הדרוזית בהר מירון ומפגש עם שרידי ההתיישבות היהודית בפקיעין	1. גליל עליון מול גליל תחתון. 2. גוש הרי מירון. 3. העדה הדרוזית: תולדות ומאפיינים. 4. מסלע, תופעות קארסטיות. 5. הכפר הגלילי, "שאר יישוב".	רצף הישוב היהודי בארץ ישראל.
2	מחורבת חוממה עלייה להר מירון. שביל פסגה. חורבת בק. עין זבד חורבת שמע ובית הכנסת העתיק שבה, קבר רשב"י.	באחריותי להכיר את הנוף הטבעי המיוחד בהר מירון והחשיבות בשימורו להכיר את צורכי הפיתוח של האוכלוסייה שבאזור ולקיים שיח סובלני בדרך לאיזון בין צורכי הפיתוח לשמירת הטבע.	מפגש עם ייחודיות הנוף הטבעי בהר מירון והחשיבות בשימורו אל מול צורכי ההתפתחות של האוכלוסייה הדרוזית.	1. החורש הים תיכוני במיטבו. 2. ההתיישבות הביזנטית, פרשת ישראל בק. 3. צורכי הפיתוח מול צורכי שמירת הטבע 4. תקופת המשנה והתלמוד בגליל. 5. הרשב"י ותקופתו, הילולת ל"ג בעומר.	דיון פיתוח בית ג'אן מול שמירת הטבע בהר מירון.
3	צפת - מצודת צפת, הרובע היהודי, בית הקברות העתיק של צפת, נחל שכווי, נחל עמוד, משטרת א-טינה.	באחריותי להתוודע למורשתה הייחודית של צפת וסביבתה בתקופת תור הזהב ולסיפור המאבק על העיר במלחמת העצמאות, כדי לחזק את זיקתי לארץ ישראל ואת מחויבותי כאזרח במדינת ישראל.	הכרות עם המורשת היהודית של צפת וסביבתה בתקופת תור הזהב וסיפור המאבק על העיר במלחמת העצמאות.	1. צפת כעיר חריגה בגליל העליון, תולדות צפת, צפת בתפארתה, צפת בתש"ח. 2. מכלול הנופאדם של נחל עמוד בהקשר להר מירון ולצפת.	מורשת צפת

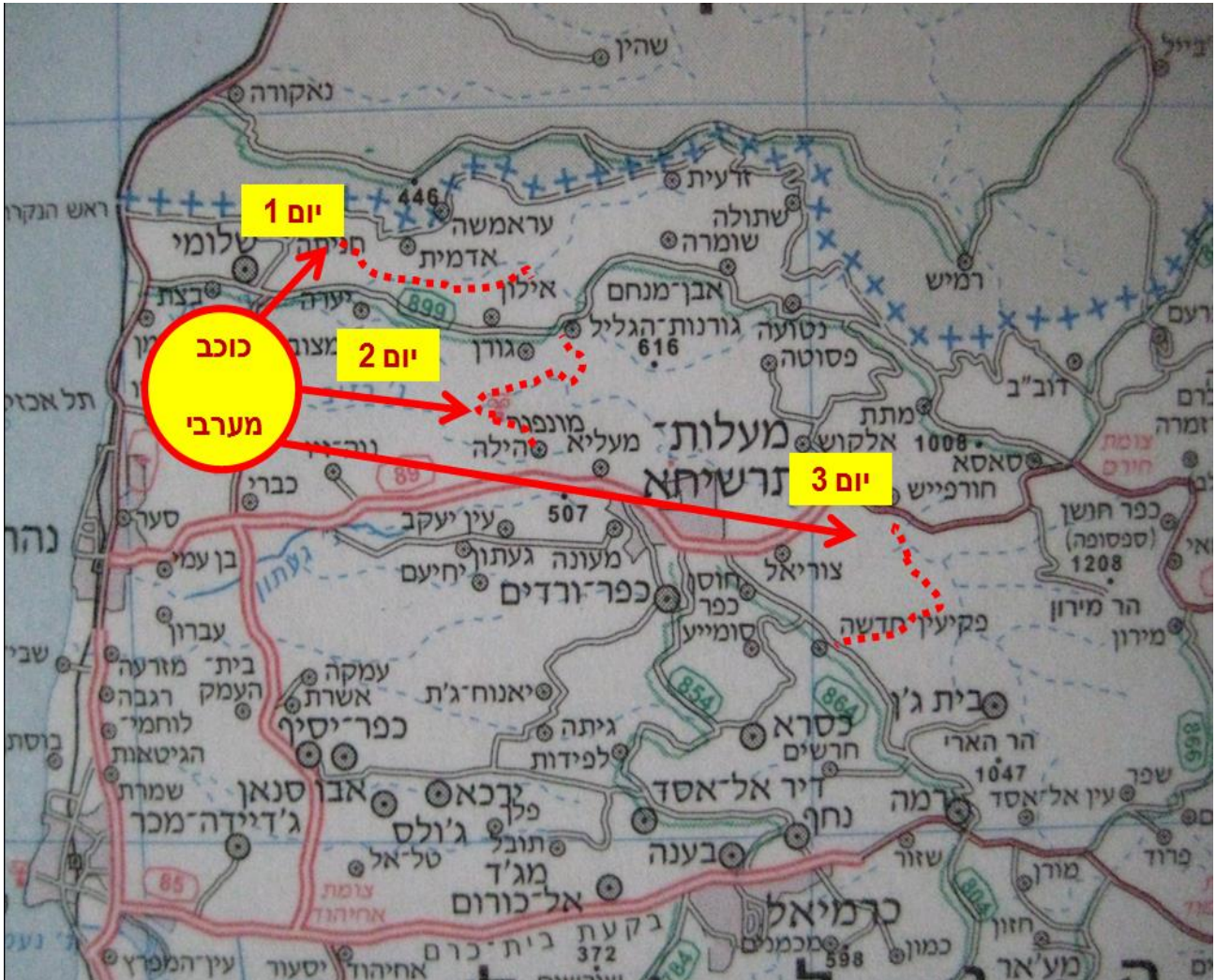
רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

3. מסע כוכב ג': גליל עליון מרכזי ומזרחי (לינה ביס"ש מירון)

יום	מסלול	מסר ערכי	מטרה	תכנים	מימד ערכי
1	הר מירון - שביל פסגה. חורבת בק. עין זבד חורבת שמע ובית הכנסת העתיק שבה, קבר רשב"י.	באחריותי להכיר את הנוף הטבעי המיוחד בהר מירון והחשיבות בשימורו להכיר את צורכי הפיתוח של האוכלוסייה שבאזור ולקיים שיח סובלני בדרך לאיזון בין צורכי הפיתוח לשמירת הטבע.	מפגש עם ייחודיות הנוף הטבעי בהר מירון והחשיבות בשימורו אל מול צורכי ההתפתחות של האוכלוסייה הדרוזית.	1. החורש היס תיכוני בשיאו. 2. ההתיישבות הביזנטית, פרשת ישראל בק. 3. צורכי הפיתוח מול צורכי שמירת הטבע 4. תקופת המשנה והתלמוד בגליל. הרשב"י ותקופתו, הילולת ל"ג בעומר.	דיון פיתוח בית גיאן מול שמירת הטבע בהר מירון.
2	צפת - מצודת צפת, הרובע היהודי, בית הקברות העתיק של צפת, נחל שכווי, נחל עמוד, משטרת א-טינה.	באחריותי להתוודע למורשתה הייחודית של צפת וסביבתה בתקופת תור הזהב ולסיפור המאבק על העיר במלחמת העצמאות, כדי לחזק את זיקתי לארץ ישראל ואת מחויבותי כאזרח במדינת ישראל.	הכרות עם המורשת היהודית של צפת וסביבתה בתקופת תור הזהב וסיפור המאבק על העיר במלחמת העצמאות.	צפת כעיר חריגה בגליל העליון, תולדות צפת, צפת בתפארתה, צפת בתש"ח. מכלול הנופאדם של נחל עמוד בהקשר להר מירון ולצפת.	מורשת צפת
3	נסיעה לתצפית אביבים משם בכביש הצפון למצודת ישע. הליכה מרמות נפתלי לקבר נבי יושע, למצודת כוח ומשם ירידה בשביל הפלמ"ח.	באחריותי להכיר את המאורעות המרכזיים שעצבו את גבול הצפון קודם להקמת המדינה במלחמת העצמאות ולאחריה, כחלק מאחריותי לחזק את המחויבות למדינת ישראל.	הכרות עם תואי גדר הצפון וגבול הצפון והתוודעות למאבק על הגליל העליון במלחמת העצמאות באמצעות סיפור הקרבות על מצודת כוח.	1. גבול הצפון, תולדות גדר המערכת. 2. מלחמת השחרור בגליל.	מורשת קרב.

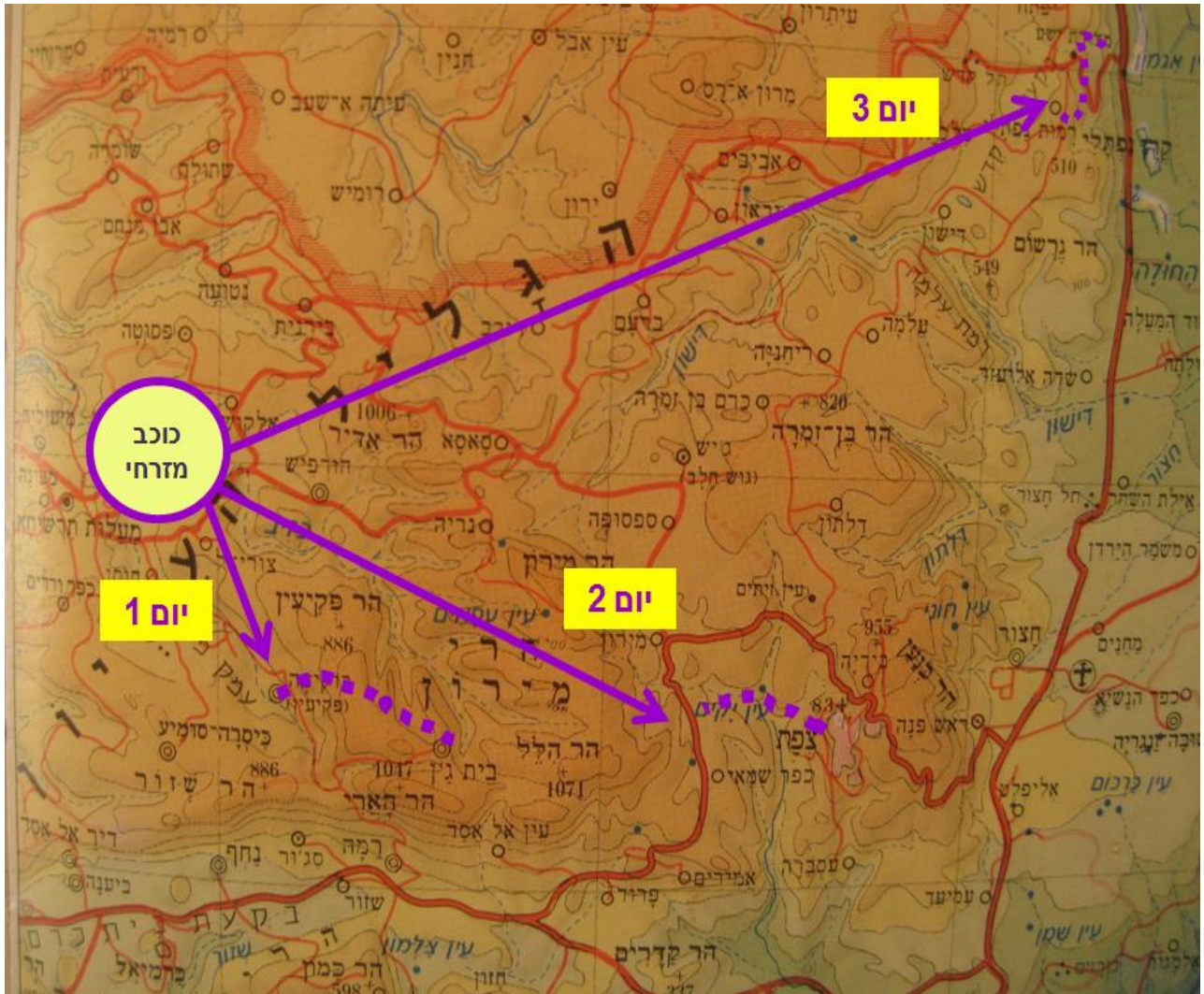

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

רח"ה הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

4. פירוט ימי המסעות: מסר ערכי, מטרה, הרעיון המרכזי, תיאום וקישור והתפתחות המסע עפ"י יעדיו.

4.1 מסע כוכב א': גליל מערבי - יום המסע הראשון

- נושא היום: היכרות עם תוואי הגבול עם לבנון, הכרת מבנה גליל עליון מערבי ומערכת הנופאדם בנחלי שרך-בצת.
 - המסר הערכי: באחריותי להכיר את סיפור המעשה הציוני בגבול הצפון, בהתיישבות חניתה ונהריה כהמשך למעשה הציוני.
 - המטרה: הכרות עם מכלול הנופאדם באזור ומאפייני הנחלים בגליל המערבי.
 - המסלול: מערת קשת - נחל בצת - מערת שרך - חורבת דנעילה.
 - הרעיון המרכזי: זהו היום הראשון במסע כוכב גליל עליון מערבי.
- מערת קשת כנקודת פתיחה מאפשרת הבנה של המרחב הגיאוגרפי ועל פעילות האדם במרחב זה בעבר ובהווה וכן התייחסות לנושא גבול-ישראל לבנון. הנחלים שרך-בצת מנקזים את רכס סולם צור בצידו הדרומי ואת שלוחת עבדון בחלקה הצפוני. בנחלים אלו מערכת טבעית המנוצלת מזה שנים לצורכי האדם, צרכים שהשפיעו רבות על הרובד הביזטי של הנחל, ולמעשה נמשכים גם היום. גם ערכי טבע יחודיים - מערת שרך (מערת נטיפים המשמשת אתר לינה ורבייה לעטלפים בעונת החורף) מושפעים מפעילות האדם. המסלול מדגיש את ייחודם של הנחל שרך-בצת, על צומח הנחלים ובע"ח שבהם. ההתמקדות ביום זה ביחסי אדם-טבע בעבר ובהווה והתערבות האדם במכלול הנופאדם תאפשר דיון ושיח ערכי על מקומו של התלמיד ופועלו לשמירה על הטבע.
- תיאום וקישור:

◀ ביום השני נתמקד בחשיבותו שלנחל כזיב כמערכת הניקוז המרכזית של מרום הגליל ומערכת הטבעית של הנחל ובמעורבות והשפעת האדם על המערכת הטבעית בנחל.

◀ ביום השלישי התלמיד יכיר את החורש היים תיכוני המשתרע באזור ויכיר את האוכלוסיות היהודית והדרוזית הוותיקות בפקיעין.

- התפתחות היום ע"פ יעדיו:

1. התלמיד יכיר את מפת האזור ואת תוואי נחלי בצת-שרך.

2. התלמיד יחוה הליכה לאורך מסלול מים.

3. התלמיד יתאר את ייחודם של נחלי שרך-בצת ויתרשם מהמערכת הטבעית בהם.

4. התלמיד ייחשף לפגיעה והתערבותו של האדם בנחל בהווה ויביע עמדה

5. התלמיד יחוה כניסה והליכה במערת נטיפים במערת שרך (תלוי בעונה).

4.2 מסע כוכב א': גליל מערבי - יום המסע השני

"השמירה על הטבע מחייבת אהבה וידיעה כאחת. יש המסתפקים בנועם המראות, בריחות העצים והפרחים, בצלילי שירת הציפורים ובהרגשה הטובה של עצם השהיה בטבע. אבל יש מי שמגיע למדרגה גבוהה מזאת, הוא חותר להבנת החיים המתקמים בטבע" (מנחם זהרונני)

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

- נושא היום: הרים גבוהים וניצבים, טבע מרהיב וייחודי.
- המסר הערכי: באחריותי להכיר בחשיבותה של המערכת הטבעית וערכי הטבע בנחל כזיב וסביבתו כערך קיומי ככלל והשמירה עליהם כהמשך המעשה הציוני.
- המטרה: התלמיד יכיר את מאפייני מכלול הנופאדם הייחודיים של נחל כזיב, חשיבותו כמקור מים ומחויבותו לפעול לשמירה על המערכת הטבעית בו.
- המסלול: נסיעה למצפה הילה - נחל כזיב - עין טמיר - מבצר מונפורט.
- הרעיון המרכזי: זהו היום השני במסע כוכב גליל עליון מערבי. נחל כזיב לצד היותו הנחל המרכזי בגליל העליון המערבי המתחיל בגוש הרי מירון, יש בו מערכת טבעית אשר נוצלה לאורך הדורות כדרך פנימית נוחה ובמפעלי המים לאורכו. פעילות זו של האדם השפיעה רבות על נוף הצומח והחי, היא נמשכת עד לימנו אם בצורה ממוסדת סביב מקורות המים ואם בצורה לא רשמית של זהום ושימוש לא מבוקר. המסלול מדגיש את פועלו של האדם בניצול המערכת הטבעית בעבר - הצלבנים והמוסלמים, וכיום, מדגיש את ייחודיותו של נחל כזיב המנקז את מירוס הגליל על צומח הנחלים ובע"ח שבו. ההתמקדות ביום זה ביחסי אדם-טבע בעבר ובהווה והתערבות האדם במכלול הנופאדם תאפשר דיון ושיח ערכי על מקומו של התלמיד ופועלו לשמירה על הטבע.
- תיאום וקישור:
 - ◀ ביום הראשון התמקדנו בגבול וההתיישבות לאורכו באזור חניתה וראש הנקרה ביחד עם הבנת מערכת נחלי הגליל העליון המערבי. מבחינה זו מהווה המשך לכך הן בתצפית צפונה בראשית היום והן בעצם הסיור בנחל כזיב.
 - ◀ היום השלישי מתמקד בגוש הרי מירון שם מתחיל נחל כזיב, ועוסק בשימור נוף הצומח הייחודי בכך ממשיך את נושא שיעסוק היום הזה.
- התפתחות היום ע"פ יעדיו:
 1. התלמיד יציין את מקומו של נחל כזיב על המפה.
 2. התלמיד יתאר את ייחודו של נחל כזיב ויתרשם מהטבע
 3. התלמיד יתרשם מהטבע המרהיב בנחל כזיב.
 4. התלמיד יציין דרכים בהם האדם ניצל את הטבע בנחל כזיב.
 5. התלמיד יכיר את תהליך השבת היחמורים לטבע כדוגמא למחויבות האדם לטבע.
 6. התלמיד יחשף לפגיעה והתערבותו של האדם בנחל בהווה ויביע עמדה
 7. התלמיד יתרשם ממפעל הבנייה של מבצר המונפורט.
 8. התלמיד יתאר מאפייני מבצר צלבני.
 9. התלמיד יציין מאפיינים עיקריים של הנוכחות הצלבנית בגליל העליון.

מסע כוכב א': גליל מערבי - יום המסע השלישי

- נושא היום: טבע מרהיב וייחודי.
- המסר הערכי:
 1. באחריותי להכיר את מאפייני החורש הים-תיכוני, חשיבותו לערכי הטבע והנוף באזור, ואת הבעיות הניצבות בפניו עקב פעילות האדם.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

2. באחריותי להכיר את מאפייני האוכלוסייה הדרוזית ונאמנותה למדינת ישראל ואת רציפות הישוב היהודי בגליל העליון כחלק ממחויבותי להמשך המעשה הציוני ולשיח סובלני.

- המטרה: התלמיד יכיר את מאפייני מכלול הנופאדם של האזור ויביע דעה בסוגיות הערכיות של היום - שימור מול פיתוח (המערכת הטבעית מול פעילות האדם) וכן שילוב ומעורבות האוכלוסייה הדרוזית בישראל.

- המסלול: תצפית הר זבול הליכה נבי סבלן, עין חותם, חורבת חותם, רכס פקיעין, פקיעין.

- הרעיון המרכזי: היום מתמקד בשני תכנים עיקריים. הראשון - הכרת החורש הים תיכוני על מרכיביו והתהליכים הטבעיים והאנושיים המתרחשים בו והשני - הכרת האוכלוסיות המבודדות והמייחדות את הגליל: האוכלוסייה הדרוזית בחורפיש ופקיעין והאוכלוסייה היהודית הוותיקה בפקיעין, וכן יעמוד על הקשר בין שתי הדתות.

- תיאום וקישור:

◀ ביום הראשון התמקדנו בגבול וההתיישבות לאורכו באזור חניתה וראש הנקרה ביחד עם הבנת מערכת נחלי הגליל העליון המערבי. מבחינה זו מהווה המשך לכך הן בתצפית צפונה בראשית היום והן בעצם הסיור שנחל כזיב.

◀ ביום השני התמקדנו במערכת הטבעית במאפיינת את נחל כזיב ומקורות המים שלו וכן את השפעת וניצול האדם את המערכת הטבעית.

היום השלישי מתמקד בהכרת מבנה מרום הגליל והכרת החורש הים-תיכוני ומעורבות האדם בנוף. בהמשך עוסק היום באוכלוסיות המתגוררות באזור - הדרוזים בחורפיש ובפקיעין והאוכלוסייה היהודית הוותיקה בפקיעין.

- התפתחות היום ע"פ יעדיו:

1. התלמיד יציין את מיקומם של הישובים חורפיש ופקיעין על המפה.
2. התלמיד יכיר את מבנה גוש הרי מירון.
3. התלמיד יתאר את מאפייני הצומח והחי בחורש הים תיכוני באזור.
4. התלמיד יתרשם מהטבע המרהיב ברכס פקיעין.
5. התלמיד יציין דרכים בהם האדם פוגע בחורש הים תיכוני.
6. התלמיד יכיר את מאפייני החיים של האוכלוסייה הדרוזית בגליל העליון.
7. התלמיד יכיר את סיפורה היחודי של משפחת זינאתי ושל האוכלוסייה היהודית בפקיעין.

4. 2. מסע כוכב ב': גליל עליון מרכזי - יום המסע הראשון (לינה - ביס"ש מירון)

- נושא היום: הרים גבוהים וניצבים - כפרים קטנים ומבודדים. "ועקרתי דירתתי ממקום זה, עכו, שהוא בספק ארץ-ישראל, והלכנו כולנו לכפר פקיעין שהוא ודאי ארץ ישראל ויש שם המערה שבה נטמן רשב"י ע"ה [עליו השלום], והחרוב שממנה היה מתפרנס, וקידשנו עצמנו שם" (ר' חיים בן עטר - 1742)

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

- מסר ערכי: באחריותי להתוודע לרציפות הישוב והמורשת היהודית בגליל העליון ולהכיר את מאפייני האוכלוסייה הדרוזית ונאמנותה למדינת ישראל, כחלק ממחויבותי להמשך המעשה הציוני.
- המטרה: התוודעות לרציפות הישוב היהודי בגליל דרך מפגש עם שרידי ההתיישבות היהודית בפקיעין. והכרות עם האוכלוסייה הדרוזית בהר מירון ומפגש.
- המסלול: תצפית הר ארי. נסיעה בתוך בית ג'אן. הליכה מאזור הר צפריר ברכס פקיעין על השביל הירוק המחבר לכחול ולרדת מערבה לפקיעין. סיור בפקיעין.
- הרעיון המרכזי: זהו היום הראשון במסע כוכב של"ח למרכז גליל עליון. המסלול ממחיש חזותית את המבדיל בין הגליל העליון "הרים גבוהים וניצבים" ובין הגליל התחתון. מבחינת המערכת הטבעית מדגיש את מאפייני הרובד הפיזי: תבליט, מסלע, תהליכים קארסטיים ומקורות מים. לצד מאפייני הרובד הפיזי בתחום הרובד האנושי, הסיור ממוקד בכפרי הגליל בכלל ובשרידי ההתיישבות היהודית לאורך הדורות בפקיעין. בנוסף מזמן היכרות עם מאפייני העדה הדרוזית בגליל. בכך מקנה הסיור את משמעות האמרה, "הרים גבוהים וניצבים, טבע מרהיב וייחודי וכפרים קטנים ומבודדים".
- תיאום וקישור: בהיותו יום ראשון במסע כוכב של"ח, בתכנים מתחבר אל שיעורי ההכנה להבנת מאפייני הרובד הפיזי והאנושי, באותה מידה אל הימים הבאים. מבחינת הנוף הפיזי והבינומי, מתקשר ליום הבא בהקשר של נוף צומח ייחודי מחד ואל דילמת 'שימור מול פיתוח' מצד שני.
- התפתחות היום על פי יעדיו:
 1. התלמיד יבחין בין גליל עליון לתחתון ויזהה את גוש הרי מירון.
 2. התלמיד יכיר את תולדות העדה הדרוזית.
 3. התלמיד יבין את הפעילות הקרסטית והביטויים לכך ברכס פקיעין.
 4. התלמיד יכיר את צמחיית החורש היס תיכוני.
 5. התלמיד יתנסה בהליכה בחורש סבוך.
 6. התלמיד יתאר את רעיון הכפרים הקטנים והמבודדים.
 7. התלמיד ילמד על מקורות המים בגליל.
 8. התלמיד יתוודע למבנה הכפר הגלילי.
 9. התלמיד יפגוש את שרידי ההתיישבות היהודית בפקיעין כביטוי לרצף ההתיישבות היהודית, יכיר ויתרשם מייחודה של משפחת זינאתי בפקיעין.

מסע כוכב ב': גליל עליון מרכזי - יום המסע השני

- נושא היום: אדם וצומח טבעי ייחודי ומרהיב בגוש הרי מירון. "בשעה שברא הקב"ה את האדם הראשון, נטלו וחזרו לפני כל אילני גן עדן ואמר לו: ראה מעשי כמה משובחים המה! וכל מה שבראתי, בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי שאם תקלקל אין שיתקן אחריו". (קהלת רבה ט')
- המסר ערכי: באחריותי להכיר את הנוף הטבעי והייחודי של הר מירון וחשיבות שימורו, להכיר בצרכי הפיתוח של האוכלוסייה, החיה שם ולקיים שיח סובלני, בדרך לאיזון בין צרכי הפיתוח לחשיבות שימור הטבע.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

- המטרה: מפגש עם ייחודיות הנוף הטבעי בהר מירון והחשיבות בשימורו אל מול צורכי ההתפתחות של האוכלוסייה הדרוזית בהר מירון.
- המסלול: חורבת חממה - הר מירון- חורבת ב"ק - עין זבד - חרבת שמע - קבר הרשב"י.
- הרעיון המרכזי: ביום זה נעפיל לגבוה שבהרי ארץ ישראל המערבית, שם נפגוש נופי צומח מהמפותחים בארץ, בזכות היות האזור מוכרז כשמורת טבע עוד מימי הבריטים. המסלול ארוך ומהווה אתגר בכדי לאפשר לספוג את אוירת ההר בחבל היס תיכוני של ארץ ישראל, באחד המרחבים היחידים בארץ בהם ניתן עדיין לשוטט יום שלם בחי הטבע. בחלק הראשון של היום, בהר מירון, נתמקד ברובד הביוטי של הגליל העליון, כנגזר ממאפייני הרובד הפיזי: האקלים והקרקה. מפסגת הר מירון נצפה לעבר חלקים גדולים של צפון הארץ, ובכלל זה לעבר חלק מהמסלול המתוכנן לימים הבאים. בהמשך נתמקד בהיבטים שונים מתחום הרובד האנושי, ובעיקר בדילמה בין צורכי הפיתוח של הכפר בית ג'אן לצורכי שמורת הטבע היס תיכונית הגדולה בארץ.
- תיאום וקישור:
 - ◀ ביום הראשון עסקנו בהבדל בין גליל תחתון לעליון ובהתיישבות הדרוזים בגוש הרי מירון, מבחינה זו מהווה המשך לכך הן בתצפיות שבראש ההר בראשית היום והן בדיון סביב צורכי הפיתוח של הדרוזים.
 - ◀ היום השלישי יעסוק בצפת וסביבתה והיום מהווה פתיחה לכך בתצפיות אל צפת והבחנה בשוני המבנה הפיזי וכן במפגש עם בית הכנסת מימי בית שני ודמותו של רשב"י.
- התפתחות היום לפי יעדיו:
 1. התלמיד יכיר את הרובד הפיזי והביוטי המייחדים את הר מירון.
 2. התלמיד יתוודע למאפיינים האקולוגיים של החורש היס-תיכוני ויכיר לפחות 2 צמחים שונים מהרבדים השונים בחורש. (עץ-שיח-עשבונים). (מארג מזון והפצת זרעים)
 3. התלמיד יתמצא במרחב ויזהה בתצפית הרים וישובים בגזרת גבול הצפון ויכיר בחשיבותו האסטרטגית של הר מירון במרחב.
 4. התלמיד יתוודע לניסיונות ההתיישבות היהודית והדרוזית בהר מירון בעבר הרחוק והקרוב.
 5. התלמיד יעמוד על "קשר הדם" שבין העם הדרוזי לעם היהודי.
 6. התלמיד יקיים דיון בדילמת שימור הטבע באזור מול פיתוח הכפר בית ג'אן ויגבש עמדה בנושא.
 7. התלמיד יתוודע למורשת היהודית בגליל מימי המשנה והתלמוד ויבקר באחד מבתי הכנסת העתיקים באזור.
 8. התלמיד יתוודע לדמותו של רשב"י וחשיבותו במסורת ישראל, יכיר את תופעת קברי הצדיקים בגליל העליון.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

מסע כוכב ב': גליל עליון מרכזי - יום המסע השלישי

- נושא היום: צפת וכל נתיבותיה.
"דע לך שצפת נצלה בזכות שני דברים - המעשה והנס. מה היה המעשה? שאנשי צפת אמרו תהילים (שהרי אמירת תהילים זהו המעשה בצפת) ומה היה הנס? שמחלקת הפלמ"ח הגיעה בזמן..."
- מסר ערכי: באחריותי להתוודע למורשתה הייחודית של העיר צפת בתקופת תור הזהב וסיפור המאבק על העיר במלחמת העצמאות ובכך לחזק את זיקתי לארץ ישראל ומחויבותי כאזרח במדינת ישראל.
- המטרה: התלמיד ייחשף למאפייני מכלול הנופאדם בצפת וסביבתה, יתוודע להיסטוריה של העיר, וזאת ע"י סיור חוויתי בסמטאות העיר ובשבילי ומעיינות נחל עמוד כחלק ממחויבותו לתרום להמשך המעשה הציוני.
- המסלול: צפת - נחל שכווי - נחל עמוד - נחל מירון - משטרת עין טינה.
- הרעיון המרכזי: הסיור מתמקד בעיר צפת וסביבותיה כשהוא נע על מערכת היחסים בין צפת בימי זהרה למאבק על העיר במלחמת העצמאות. השיכרון ההיסטורי ומורשת צפת השפיעו על הלוחמים לשחרור צפת במלחמת העצמאות.
- בכך עוסק בחלק הראשון של היום בצפת, סיור בעקבות קורות צפת במלחמת השחרור העיר היחידה בגליל העליון, אחת מארבעת מוקדי "היישוב הישן" בארץ ישראל, שבה נוצרו יצירות רוחניות מהחשובות ביותר של עם ישראל, אשר משפיעות על החשיבה וההתנהגות של היהודי המאמין בכל מקום בעולם עד עצם היום הזה.
בחלק השני של יום המוקד בנחל עמוד, פלג זורם, עתיר דולבים, מהמרהיבים שבנחלי הגליל. הקשר בין נחל עמוד לצפת הוא בכך שהמים הזורמים בנחל הם שאפשרו ליהודי צפת במאה ה-16, ברובם מגורשי ספרד, לעסוק בגליל בתעשיית האריגים שהביאו איתם מספרד, להתפרנס בשפע ולהתפנות ליצירה הרוחנית. ללא ה"קמח" שהתאפשר על בסיס המבטשות שבנחל עמוד, אולי לא הייתה נוצרת ה"תורה" של צפת! הסיור בצפת בנוי על פי הרצף ההיסטורי של היווצרות העיר: תחילה במבצר צלבני שלא חרב בקרבות מול הממלוכים - לכן נבחר על ידם כבסיס לעיר שנבנתה לרשת את עכו כבירת צפון הארץ-הרובע היהודי ונתמקד בקורותיו, באישים שפעלו בו וביצירותיהם הרוחניות.
- תיאום וקישור: היום השלישי מתקשר ליום הקודם בתצפית מראש המצודה, כמו כן בחלק של המבנה הפיזי הר כנען ונחל עמוד על נתיב השבר. בצד של צפת בתפארתה מתקשר אל ההתיישבות היהודית בגליל ובתי כנסת מימי המשנה והתלמוד. היום הזה משלים את תמונת המבנה של הגליל העליון בכך שהוא נותן מבט מחוץ לגוש הרי מירון, הוא משלים את נושא רציפות ההתיישבות היהודית בגליל בחלק של צפת בתפארתה. בכך משלים את התמונה ומחזק את המסד להשלמת התהליך החינוכי ערכי שבמסע.
- התפתחות היום עפ"י יעדיו:
 1. התלמיד יתוודע להיסטוריה של צפת וסביבתה בעת העתיקה.
 2. התלמיד יכיר את הנסיבות בהם צפת הפכה מכפר קטן לעיר הבירה של צפון.
 3. התלמיד יתוודע ל"תור הזהב" של צפת בימי תפארתה במאה ה-16 ולנסיבות שהביאוה לכך.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

4. התלמיד יציין שני אישים ושתי יצירות שנוצרו בצפת של המאה ה-16.
5. התלמיד יתוודע למורשת הקרב של צפת במלחמת העצמאות.
6. התלמיד יתרשם מהיותה של צפת אחת מארבעת ערי הקודש בא"י.
7. התלמיד יתאר את הקשר בין נחל עמוד לצפת בתפארתה.
8. התלמיד יסביר את דרך הפעולה של מתקן המנצל את כח המים.
9. התלמיד יתאר את הקשר בין גוש הרי מירון לנחל עמוד.

4.3. מסע כוכב ג': גליל עליון מרכזי ומזרחי - יום המסע הראשון

- נושא היום: החורש הים תיכוני בגוש הרי מירון והאתגרים הניצבים אל מול פעילות האדם במרחב וכן במפגש עם בית הכנסת מימי בית שני ודמותו של רשב"י.
- המסר ערכי: באחריותי להכיר את הנוף הטבעי המיוחד בהר מירון והחשיבות בשימורו להכיר את צורכי הפיתוח של האוכלוסייה שבאזור ולקיים שיח סובלני בדרך לאיזון בין צורכי הפיתוח לשמירת הטבע.
- המטרה: מפגש עם ייחודיות הנוף הטבעי בהר מירון והחשיבות בשימורו אל מול צורכי ההתפתחות של האוכלוסייה הדרוזית.
- המסלול: הר מירון - שביל פסגה - חורבת ב"ק - עין זבד - חורבת שמע ובית הכנסת העתיק שבה - קבר רשב"י.
- הרעיון המרכזי: ביום זה נעפיל לגבוה שבהרי ארץ ישראל המערבית, שם נפגוש נופי צומח מהמפותחים בארץ, בזכות היות האזור מוכרז כשמורת טבע עוד מימי הבריטים. המסלול ארוך ומהווה אתגר בכדי לאפשר לספוג את אוירת ההר בחבל הים תיכוני של ארץ ישראל, באחד המרחבים היחידים בארץ בהם ניתן עדיין לשוטט יום שלם בחי הטבע. בחלק הראשון של היום, בהר מירון, נתמקד ברובד הביזטי של הגליל העליון, כנגזר ממאפייני הרובד הפיזי: האקלים והקרקה. מפסגת הר מירון נצפה לעבר חלקים גדולים של צפון הארץ, ובכלל זה לעבר חלק מהמסלול המתוכנן לימים הבאים. בהמשך נתמקד בהיבטים שונים מתחום הרובד האנושי, ובעיקר בדילמה בין צורכי הפיתוח של הכפר בית ג'אן לצורכי שמורת הטבע הים תיכונית הגדולה בארץ.
- תיאום וקישור: היום הראשון עוסק בחורש הים תיכוני ופעילות האדם המרחב וכן בפעילות היהודית בתקופת בית שני.
 - ◀ היום השני יעסוק בהתפתחות הקהילה היהודית בצפת לאורך ההיסטוריה ובקשר שבינה לבין המערכת הטבעית - למשל תעשיית הצמר.
 - ◀ היום השלישי יעסוק בהתיישבות האדם באזור בעידן המודרני - במאבקים הביטחוניים של המדינה באזור מאז קום המדינה ועד ימינו.
- התפתחות היום לפי יעדיו:
 1. התלמיד יכיר את הרבדים הפיזי והביזטי המיוחדים את הר מירון.
 2. התלמיד יתוודע למאפיינים האקולוגיים של החורש הים-תיכוני ויכיר לפחות 2 צמחים שונים מהרבדים השונים בחורש (עץ-שיח-עשבונים) ואת עקרון מארג מזון והפצת זרעים.
 3. התלמיד יתמצא במרחב ויזהה בתצפית הרים וישובים בגזרת גבול הצפון ויכיר בחשיבותו האסטרטגית של הר מירון במרחב.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

4. התלמיד יתוודע לניסיונות ההתיישבות היהודית והדרוזית בהר מירון בעבר הרחוק והקרוב.
5. התלמיד יעמוד על "קשר הדם" שבין העם הדרוזי לעם היהודי.
6. התלמיד יקיים דיון בדילמת שימור הטבע מול פיתוח הכפר בית ג'אן ויגבש עמדה בנושא.
7. התלמיד יתוודע למורשת היהודית בגליל מימי המשנה והתלמוד ויבקר באחד מבתי הכנסת העתיקים באזור.
8. התלמיד יתוודע לדמותו של רשב"י וחשיבותו במסורת ישראל, יכיר את תופעת קברי הצדיקים בגליל העליון.

מסע כוכב ג': גליל עליון מרכזי ומזרחי - יום המסע השני

- נושא היום: צפת וכל נתיבותיה.
- המסר ערכי: באחריותי להתוודע למורשתה הייחודית של צפת וסביבתה בתקופת תור הזהב ולסיפור המאבק על העיר במלחמת העצמאות, כדי לחזק את זיקתי לארץ ישראל ואת מחויבותי כאזרח במדינת ישראל.
- המטרה: הכרות עם המורשת היהודית של צפת וסביבתה בתקופת תור הזהב וסיפור המאבק על העיר במלחמת העצמאות.
- המסלול: צפת - מצודת צפת, הרובע היהודי, בית הקברות העתיק של צפת - נחל שכווי - נחל עמוד - משטרת א-טינה.
- הרעיון המרכזי: הסיור מתמקד בעיר צפת וסביבותיה כשהוא נע על מערכת היחסים בין צפת בימי זהרה למאבק על העיר במלחמת העצמאות. השיכרון ההיסטורי ומורשת צפת השפיעו על הלוחמים לשחרור צפת במלחמת העצמאות.

בכך עוסק בחלק הראשון של היום בצפת, סיור בעקבות קורות צפת במלחמת השחרור העיר היחידה בגליל העליון, אחת מארבעת מוקדי "היישוב הישן" בארץ ישראל, שבה נוצרו יצירות רוחניות מהחשובות ביותר של עם ישראל, אשר משפיעות על החשיבה וההתנהגות של היהודי המאמין בכל מקום בעולם עד עצם היום הזה.

בחלק השני של היום המוקד בנחל עמוד, פלג זורם, עתיר דולבים, מהמרהיבים שבנחל הגליל. הקשר בין נחל עמוד לצפת הוא בכך שהמים הזורמים בנחל הם שאפשרו ליהודי צפת במאה ה-16, ברובם מגורשי ספרד, לעסוק בגליל בתעשיית האריגים שהביאו איתם מספרד, להתפרנס בשפע ולהתפנות ליצירה הרוחנית. ללא ה"קמח" שהתאפשר על בסיס המבטשות שבנחל עמוד, אולי לא הייתה נוצרת ה"תורה" של צפת! הסיור בצפת בנוי על פי הרצף ההיסטורי של היווצרות העיר: תחילה במבצר צלבני שלא חרב בקרבות מול הממלוכים, לכן נבחר על ידם כבסיס לעיר שנבנתה לרשת את עכו כבירת צפון הארץ. רובע היהודי ונתמקד בקורותיו, באישים שפעלו בו וביצירותיהם הרוחניות.

- תיאום וקישור:

◀ היום הראשון עסק בחורש הים תיכוני ופעילות האדם המרחב וכן בפעילות היהודית בתקופת בית שני.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

◀ היום זה יעסוק בהתפתחות הקהילה היהודית בצפת לאורך ההיסטוריה ובקשר שבינה לבין המערכת הטבעית - למשל תעשיית הצמר, וידגיש את הזרמים השונים של יהדות צפת והשפעתם על התפתחות היהדות בכלל.

◀ היום השלישי יעסוק בהתיישבות האדם באזור בעידן המודרני והמעשה הציוני באזור - במאבקים הביטחוניים של המדינה באזור מאז קום המדינה ועד ימינו.

• התפתחות היום לפי יעדיו:

1. התלמיד יתוודע להיסטוריה של צפת וסביבתה בעת העתיקה.
2. התלמיד יכיר את הנסיבות בהם צפת הפכה מכפר קטן לעיר הבירה של צפון.
3. התלמיד יתוודע ל"תור הזהב" של צפת בימי תפארתה במאה ה-16 ולנסיבות שהביאוה לכך.
4. התלמיד יציין שני אישים ושתי יצירות שנוצרו בצפת של המאה ה-16.
5. התלמיד יתוודע למורשת הקרב של צפת במלחמת העצמאות.
6. התלמיד יתרשם מהיותה של צפת אחת מארבעת ערי הקודש בא"י.
7. התלמיד יתאר את הקשר בין נחל עמוד לצפת בתפארתה.
8. התלמיד יסביר את דרך הפעולה של מתקן המנצל את כח המים.
9. התלמיד יתאר את הקשר בין גוש הרי מירון לנחל עמוד.

מסע כוכב ג': גליל עליון מרכזי ומזרחי - יום המסע השלישי

- נושא היום: התיישבות הספר: "יש מעשים ההופכים לאגדה, יש מאורעות ההופכים למאורות... מאורעות שאין אורם מועב גם על ידי התרחשויות היסטוריות, מאורות לאורם מתחנך דור" (על החומה' - אדר תש"ט)
- המסר ערכי: באחריותי להכיר את המאורעות המרכזיים שעצבו את גבול הצפון קודם להקמת המדינה במלחמת העצמאות ולאחריה, כחלק מאחריותי לחזק את המחויבות למדינת ישראל.
- המטרה: הכרות עם גדר הצפון - גבול הצפון והתוודעות למאבק על הגליל העליון במלחמת העצמאות דרך סיפור הקרבות לכיבוש מצודת כ"ח.
- המסלול: נסיעה - בכביש הצפון לאנדרטת אביבים. הליכה - ממצפור אגמון החולה (רמות נפתלי) - קבר נבי יושע - מצודת כוח - שביל פלמ"ח - נחל קדש.
- הרעיון המרכזי: היום השלישי במסע כוכב גליל עליון מזרחי מתמקד ב'סגירת מעגלים'. הלימת התמונה מהימים הקודמים במסע לצד העמקה בנושא החדש. בתצפית בגבול צפון, ללבנון ולגליל העליון נשלים את המבנה של הגליל העליון המרכזי והמזרחי. נמחיש את המעשה הציוני סביב בניית גדר הצפון עד התגבשות גבול הצפון. בסיוור על דרך הנוף הצופה אל החולה נשלים את תמונת מבנה של הגליל העליון ובקבר נבי יושע נשלים את ההתיישבות בגליל בהשפעת הרובד הפיזי מחד ומאידך ההתיישבות הציונית לאורך גבול הצפון - התיישבות הספר כדוגמת רמות נפתלי. הסיוור במצודת ישע והירידה בשביל פלמ"ח תדגים את המאבק על הגליל במלחמת העצמאות ותשלים את תמונת המעשה הציוני ומחויבותנו להמשיכו.
- תיאום וקישור:

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

◀ היום הראשון עסק בחורש הים תיכוני ופעילות האדם המרחב וכן בפעילות היהודית בתקופת בית שני.

◀ היום השני עסק בהתפתחות הקהילה היהודית בצפת לאורך ההיסטוריה והשפעתה ע התפתחות היהדות בכלל, וכן בקשר שבינה לבין המערכת הטבעית הצמר.

◀ היום האחרון למסע מתייחס למעשה הציוני של אדם באזור ובמאבקים הבטחוניים של המדינה באזור מאז קום המדינה ועד ימינו.

• התפתחות היום לפי יעדיו:

1. התלמיד יבצע תצפית לגבול ישראל לבנון.
2. התלמיד יתוודע לתהליך בית גדר הצפון והתגבשות גבול הצפון.
3. התלמיד יתרשם ממורכבות החיים בסמוך לגבול הצפון.
4. התלמיד יפגוש את גבול הגליל העליון המזרחי במפגשו עם עמק החולה אל מול גולן.
5. התלמיד יתרשם מנופי הגליל.
6. התלמיד יכיר את מאורעות מלחמת העצמאות בגבול הצפון ויתוודע למורשת הקרב של הפלמ"ח במצודת כוח.
7. התלמיד יתרשם מגבורת לוחמי מצודת ישע.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

5. שיעורי ההכנה למסע

למסע יוקדמו שלושה שיעורי הכנה שמטרתם לצמצם את מרחב הזרות בכל ההיבטים של המסע: היבטי תוכן, היבטי ארגון, היבטי בטיחות והיבטים חברתיים.

- שיעור מס' 1: בשיעור יתוודע התלמיד למיקום וגבולות הגליל העליון, וכן להשפעת התבליט על ההתיישבות היהודית בגליל העליון.
- שיעורים מס' 2-3: בשיעורים אלה יכיר התלמיד היבטים שונים של מסע כוכב בכלל והמסע לגליל העליון בפרט על מנת לטפח את מחויבותו ותרומתו להצלחת המסע. בשיעורים אלה יש לעסוק במסלולי המסע, היבטי ארגון, היבטי בטיחות והיבטים חברתיים.

5. 1. שיעור הכנה מס' 1: הגליל העליון - מיקום, והשפעת התבליט על ההתיישבות היהודית.

- הנושא: גליל עליון - תבליט-אקלים-צומח.
 - הרעיון המרכזי: בכדי לעמוד על ייחודו של הגליל העליון השיעור מוביל להשוואה בין הגליל העליון לגליל התחתון, בשלושה פרמטרים: התבליט, האקלים והצומח.
 - ייחודו של הגליל העליון נובע ממאפייני תבליט האזור:
 - גובה יחסי ניכר מעל סביבתו, גורם היוצר את ההבחנה בין הגליל העליון והגליל התחתון.
 - כיוון הרכסים: כמעט צפון-דרום, גורם שמקשה על המעבר מחוף הים במערב לבקע במזרח.
- במהלך השיעור התלמידים יבצעו ניתוח גבהים על גבי מפה אילמת של צפון הארץ, ניתוח הגבהים יוביל אותם להבחנה בין הגליל העליון לגליל התחתון, בעזרת מפת משקעים ומפת צומח התלמידים יבחינו בקשר שבין התבליט לאקלים ובין האקלים לצומח.

לסיכום השיעור המורה ידגים באמצעות מקורות את תפיסת אבותינו את ההבדל בין הגלילים.

- תאום וקישור: בשיעור זה מודגשים היבטי המערכת הטבעית, בשיעור הבא נתמקד ביחסי הגומלין בין המערכת הטבעית למערכת האנושית.
- מטרות השיעור:
 - א. התלמיד ידע למקם את הגליל העליון במפת ארץ ישראל, ויבחין בין הגלילים.
 - ב. התלמיד יסביר את השפעת התבליט על האקלים ואת השפעת האקלים על הצומח.
 - ג. התלמיד יתרשם מההשפעה שבין מרכיבי הנוף.
 - ד. התלמיד יתרשם מתפיסת אבותינו את הטבע.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

• **טבלת הפעילות - שיעור הכנה מס' 1 למסע גליל עליון**

תוכן	פירוט הפעילות	זמן	עזרים/ הערות
פתיחה + מיקום וגבולות הגליל	מפת א"י תלויה בכיתה. המורה מציג את השיעור כהכנה למסע גליל עליון. ביחד עם התלמידים קביעה וסימון של גבולות הגליל: במזרח: הבקע, בדרום: עמק יזרעאל- חרוד, במערב: הים בצפון: גיאוגרפית- נהר הליטני, פוליטית- גבול הצפון של ישראל.	5 דק'	מפת א"י
בין גליל עליון לגליל תחתון	<u>תרגיל ודיון:</u> המורה: מבחינים בין גליל עליון לגליל תחתון. לצורך ההבחנה, נא לבצע נספח מספר 2. סיכום תרגיל: הגליל העליון נבדל מהתחתון בגובהו ובכיוון הרכסים. כתוצאה מהבדל הגובה נוצר הבדל בכמות המשקעים. כתוצאה מהבדל בכמות המשקעים מתקיים הבדל בנוף הצומח. במשנה שביעית פ"ט, מ"ב נאמר: "...מכפר חנניה ולמעלן, כל מי שאינו מגדל שיקמין - גליל עליון, ומכפר חנניה ומטה, כל שהוא מגדל שיקמין גליל תחתון..."	20 דק'	נספח מפה אילמת
השפעת התבליט על ההתיישבות	<u>תרגיל ודיון:</u> עיינו במפה האילמת שצבעתם מקודם. מצא את עיר הנמל עכו ואת תל חצור- עיר חשובה בדרך לארם נהריים. אתה סוחר מעכו שאמור להעביר סחורות מוונציה ומיועדות למזרח. 1. סמן על המפה את תוואי הדרך שבה תבחר ללכת בין עכו לחצור. 2. נמק את שיקולי הדרך לתוואי הדרך שבחרת המורה ידגיש כי אמנם הדרך הקצרה בין עכו לחצור חוצה את הגליל העליון, אך ההיגיון מחייב לעשות את הדרך היותר ארוכה, באזורים שמתחת לרום 400 מטר בכדי להימנע מהמאמץ הכרוך בחציית הרי הגליל העליון המוצבים בניצב לציר התנועה. לאחר סיכום התרגיל המורה שואל: כיצד ישפיעו קשיי העבירות של הגליל העליון על גודל הכפרים ועל הקשר בינם לבין העולם החיצון? מסקנה: ההרים הגבוהים והניצבים גורמים לכפרים קטנים ומבודדים.	10 דק'	נספח 1
סיכום	הדגשת המאפיינים היחודיים לגליל ולחלקיו השונים, השפעת המערכת הטבעית על פעילות האדם – דרכים, אזורי התיישבות דלילים וקיום מועט של חקלאות והשפעת האדם על המערכת הטבעית – השתלטות על מקורות המים, פיתוח מול שימור, מורשת דתית ועדתית.	10 דק'	

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

5. 2. שיעורי הכנה מס' 2+3 :

- מסע כוכב בגליל העליון: מסלולים, היבטים ארגוניים חברתיים ובטיחותיים.
"כשיוצאים אל הדרך חשוב לדעת מה לוקחים ובמה מצטיידים. קנאה, כבוד, תאוות ושאר מידות רעות - הן לא חלק מהציוד הנלווה למסע זה." (הרב מנחם אזולאי)
- המסר הערכי: המסע הוא שלי, לכן באחריותי להיות שותף פעיל בכל היבטי המסע כדי לתרום את חלקי להצלחתו.
 - מטרת השיעורים: התלמיד יכיר היבטים שונים של המסע על מנת לטפח את מחויבותו ותרומתו להצלחת המסע.
 - רעיון מרכזי - המסע מהווה הזדמנות חינוכית ערכית ייחודית:
 1. חיזוק הזהות ערכית: הכרת הארץ ואהבת מולדת.
 2. חיזוק הלכידות חברתית - נטילת תפקידים במסע ע"י התלמידים, הערכות באופן מיטבי להתארגנות אישית וקבוצתית, בניית מערכת כללים ונורמות – כל אלו ייתרמו ללכידות החברתית של הקבוצה.
- ההכנה למסע כוללת היבטים של צמצום מרחב הזרות, שיווק התהליך, למידה, ארגון והתארגנות.
- התנהלות המסע היא כלי חינוכי שיוכל לסייע באופן משמעותי לטיפוח מעורבות אישית וקבוצתית ויתרום להצלחת המסע אם ישמרו הכללים הבאים:
- א. ניהול המסע יהיה בידי מועצת המסע שכוללת את נציגי כל הכיתות בשכבה.
 - ב. כל כיתה תתנהל בחלוקה לחוליות בנות 4 תלמידים.
 - ג. לכל תלמיד ולכל חוליה יהיו משימות ותפקידים.
- תיאום וקישור:
 - ◀ בשיעור הקודם הכרנו את מאפייני הנופאדם של הגליל העליון.
 - ◀ בשיעורים אלה נכיר את ההיבטים השונים שביציאה למסע מבחינה ערכית חברתית, לימודית וארגונית.
- שיעור 2: יוקדש למשימות אישיות וחולייתיות, /כיתתיות/ שכבתיות/ ציוד אישי.
- שיעור 3: יוקדש להכרת המסלולים ונקודות תורפה בטיחותיות.
- התפתחות שיעור 2 לפי יעדיו:
 1. התלמיד יתוודע למבנה הארגוני של המסע. (תפקידים חוליות משימות)
 2. התלמיד יגדיר תחומים בהם יכול לבוא לידי ביטוי במסע
 3. התלמיד ייערך באופן אישי וקבוצתי למסע: יבחין בין ציוד נישא לבין ציוד לילה, יגדיר משימות ותפקידים למסע וייקח חלק בביצועם.
 - התפתחות שיעור 3 לפי יעדיו:
 1. התלמיד יתוודע למסלולי המסע ומקום הלינה: ע"ג המפה, תמונות, מצגת.
 2. התלמיד ייערך באופן אישי וקבוצתי למסע בהיבטים הבאים:
 - 2.1. התלמיד יגלה מודעות לנקודות תורפה בטיחותיות.
 - 2.2. התלמיד ישתתף בכתיבת אמנת התנהגות.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

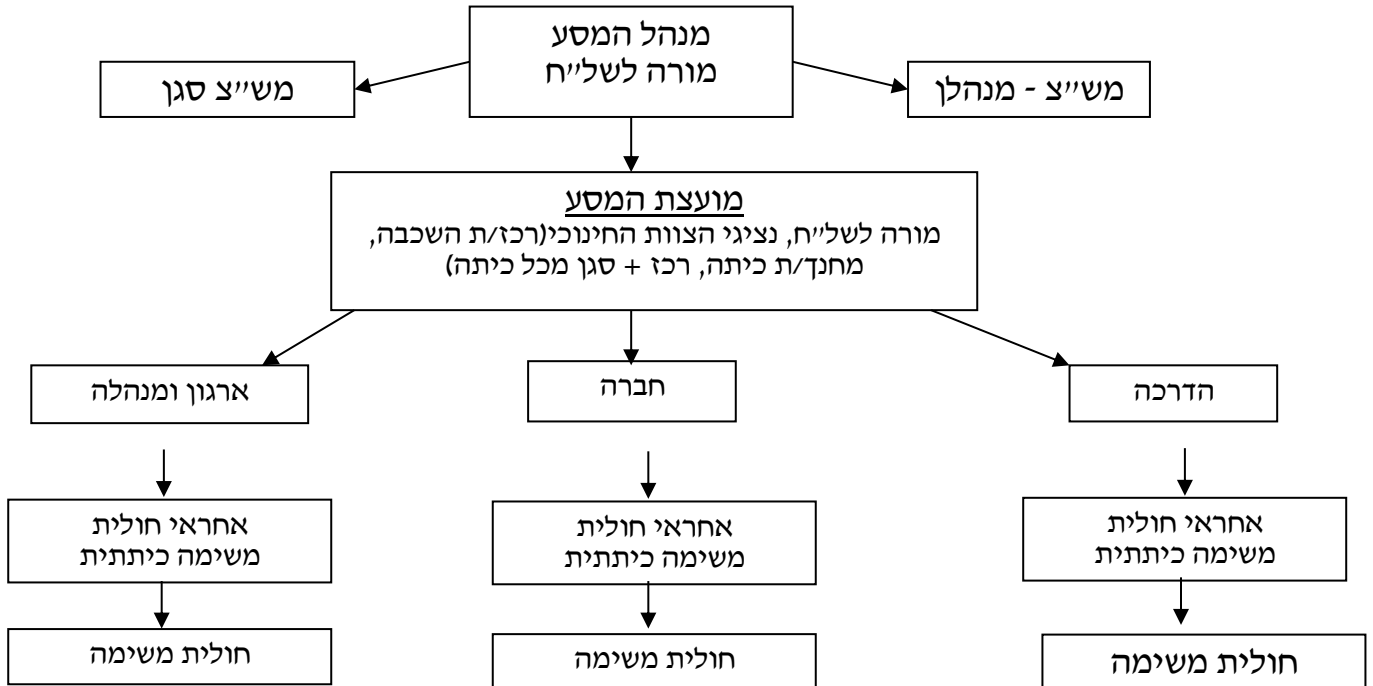
אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 אגף של"ח וידיעת הארץ

הצעה לתרשים מבנה היררכי של בעלי תפקידים למשימות במסע

- התארגנות למסע בביה"ס : ניתן להתארגן למשימות שכבתיות בשתי חלופות עיקריות :
 - משימה כיתתית : כל כיתה אחראית על משימה (טקס, ערב חברתי וכו')
 - משימה שכבתית : כל כיתה שולחת נציגים לצוות שכבתי לביצוע המשימה.
- 6.1. ארגון וכלכלה
- 6.1.1. כלכלה :
 - ריכוז עבודת צוות הכלכלה.
 - הכנת תיק כלכלה הכולל את תכנית העבודה של הצוות
 - רשימת המצרכים והציוד הנדרשים.
 - ריכוז רשימת המוצרים לכיתה
 - ניקיון ופינוי
 - ציוד בישול
 - ארוחת ערב : תכנון תפריט, בישול, הגשה, פינוי, שטיפת כלים.
 - ארוחת בוקר :
 - א. כיבוד קל + שתייה חמה לאחר ההשכמה .
 - ב. ארוחת בוקר לפריסה במסלול : הכנת מצרכי המזון וחלוקתם לפי חוליות (או חלוקת מזון לארוחה כיתתית משותפת) ניקיון פינוי.
- ארוחת צהרים לפריסה במסלול : הכנת מצרכי המזון וחלוקתם לחוליות (או חלוקת מזון לארוחה כיתתית משותפת) ניקיון פינוי.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון : 073-3934918/9 * פקס : 02-5602054

אתר האגף : http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל : inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

6.2 מאהל בחניון הלילה

- הקמת המאהל הכיתתי ע"פ תוכנית ובהתאם לשטח חניון הלילה .
- סיוע לתלמידים המתקשים בבניית האוהל.

6.3 מים

מלוי בקבוקים אישיים ומיכלי מים נישאים (גיריקן), בערב שלפני היציאה למסלול רשימת תלמידים - חלוקה הוגנת לנשיאת הגיריקן ע"י התלמידים ומעקב אחרי ביצועה. עידוד והקפדה על שתיית מים במהלך המסע.

6.4 תיעוד ופרסום

פרסום המסע בבית הספר לפני המסע - הפרסום יחל כבר בשלב התכנון ומיועד לקהילת התלמידים, המורים וההורים. פרסום באמצעים שונים בכיתות וברחבי ביה"ס ליצירת התלהבות וציפיות לקראת היציאה.

- תיעוד המסע בכל שלביו השונים. הצעות: צילום / כתיבת יומן / מומלץ להתייחס למצבים משעשעים במהלך המסע, כתיבת חידון למצבים חווייתיים ועוד
 - סיכום המסע - ריכוז הסיכומים הכיתתיים והצגת קטעים נבחרים בפני השכבה או קהילת ביה"ס, כולל פעילות שהתבצעה במסגרת שכבתית במסע.
- 6.5 טקס פתיחה, טקס סיום:

- טקס פתיחה: יתקיים בתחילת מסלול היום הראשון ויכוון למטרות ותכני המסע.
- טקס סיום: הטקס יחתום במעמד ערכי את המסע ויסכם את מטרותיו ותכניו.
- מיקום והיערכות: רצוי באתר משמעותי-תצפית נוכח הנוף הפתוח, אנדרטה וכו'. מומלץ לגוון בקטעי קריאה, שירה, נגינה. יש להיערך עם תכנית וציוד מתאים.

5. חברה:

7.1 תקנון התנהגות: מועצת המסע בשיתוף עם מרכז/ת השכבה תקבע תקנון התנהגות עוד בבית הספר. במהלך המסע נציגי הכיתות אחראים לנהל את שיגרת המסע ובכלל זה לוח הזמנים כפי שנקבע, פתרון עימותים ואכיפת תקנון ההתנהגות.

7.2 סיכום יום - מעגל של"ח: לאחר ארוחת הערב תתקיים שיחת סיכום היום הכיתתית ובה יעלו נושאים שונים שעלו במהלך היום כולל נושאים חברתיים.

7.3 פעילות ערב שכבתית:

- הפעלה חווייתית / הפגתית-רצוי שיעשה שימוש בחוויות ורשמים שהצטברו במהלך היום.
- יש להיערך עם תכנית מסודרת וציוד מתאים.
- 7.3.1. מורל ציופרים ופעילות בוקר טוב ולילה טוב:
- הגברת מצב הרוח והמורל באמצעות שירים המנון כתתי, משחקים ורעיונות מקוריים להפתעות שיעודדו את התלמידים במהלך המסע.
- נץ קפה / פעילות בוקר טוב - פעילות לפתיחת היום עם ההשכמה: פעילות קצרה רגועה, רצוי שתתקשר לתכני היום, אפשרויות לפעילות: התעמלות בוקר קצרה, סיפור רלוונטי, שיר, הציפיות שלי מהיום וכו'...
- פעילות לילה טוב - פעילות לסיום היום: פעילות שקטה ונעימה לקראת השינה.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

8. הדרכה: כתיבת ת.ז. לאזור המסע וחלוקתה לכתה (הגדרת אזור המסע, המסלולים, נושאים מרכזיים, חי וצומח מיוחדים, התיישבות, מורשת ועוד)

- דגשים להדרכה במסלול ובאתרים:
 - ◀ תחנות הדרכה, נושאים ואתרים יוגדרו מראש לכל יום במסע.
 - ◀ הדרכה חווייתית ויצירתית.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

חלק ב' : השתלמות מורים להכרת צירי מסעות בגליל העליון

1. רציונל ההשתלמות :
 - 1.1 כללי : תהליך הכשרת מורי של"ח וידיעת הארץ נמשך כשנתיים וחצי. תחילתו בקורס הבסיסי והמשכו בסדרת השתלמויות להכרת צירי מסעות המתקיימת במהלך שלוש השנים הראשונות לעבודתו. השתלמות להכרת צירי מסעות בגליל העליון היא השניה בסדרה. בהשתלמות זאת יתנסו המשתלמים בתהליך תכנון, הכנה והוצאה לפועל של מסע במתכונת מסע משמעותי, כפי שיהיה עליהם לפעול בבתי הספר. התנסות זו גם תזמן למשתלמים היכרות עם מערכת הנופאדם של מרחב זה ובכך מיישמים המשתלמים את אשר למדו והתנסו תוך הפקת לקחים.
הדרכת המסע וציר הידע יועברו ע"י צוות ההדרכה תוך שילוב מטלות הדרכה שונות למשתלמים, וזאת במטרה לאפשר התנסות בהכנת והעברת הדרכות לאורך ימי ציר המסע. השתלמות יתורגלו המשתלמים במסע כוכב מלא, יום מהמסע בגליל המערבי ואת היום השלישי במסע לגליל העליון המזרחי.
 - 1.2 השיטה : תהליך ההשתלמות מתבצע בהנחיה ובקרה של צוות המנחים בהשתלמות. המשתלמים ילמדו במהלך ימי ציר המסע בכיתות האם מקורס ההכשרה הבסיסי. לצורך הובלת המסע יתמנו ע"י צוות ההשתלמות, מנהל מסע ומנהל לוגיסטי אשר ירכזו ויתאמו את ההתנהלות הכללית של ההשתלמות עוד בשלב ההכנות.
 - 1.3 המסר הערכי : באחריותי לחזק את מיומנותי בהובלת מסע של"ח בכלל ואת היכרותי עם מרחב הגליל העליון בפרט.
 - 1.4 המטרה : המשתלמים יתנסו בתכנון, הכנה וביצוע מטלות על פי עקרונות ממ"ש.
 - 1.5 המסר הערכי : באחריותי להעמיק את היכרותי עם חבל הארץ גליל עליון כמו גם עם הדרכים והמתודות לתכנון וביצוע ממ"ש לתלמידי.
 - 1.6 יעדים :
1. המשתלם יכיר את רציונל תכנית אגף של"ח וידיעת הארץ - גליל עליון.
2. המשתלם יתנסה בתהליכי הכנה, ארגון הדרכה והובלת מסע כוכב גליל עליון.
3. המשתלם יתנסה בתהליך של למידה משוב ובקרה.
4. המשתלם יגיש תוכניות ומערכי הדרכה והובלה תוך עמידה בלוחות הזמנים שיקבעו.
- 1.7 דרישות ההשתלמות :
 - 1.7.1 השתתפות בכל ימי ההשתלמות כולל יום ההכנה העיוני ב-כ"ו באדר, התשפ"א (10.3.2021).
 - 1.7.2 השתתפות בכל ימי ההשתלמות העיוניים : 11.3.21, 14.3.21, 16.3.21 ו-18.3.21 (בכל יום בין השעות 20:30-30:17)
 - 1.7.3 השתתפות בכל ימי ציר המסע, בתאריכים כ"ג-כ"ו בניסן, התשפ"א (5-8.4.2021).
 - 1.7.4 הדרכה אקטיבית ע"פ המתבקש באחד מימי המסע.
 - 1.7.5 תכנון, הכנה והגשה וביצוע של מטלות ממ"ש, כפי שינתנו ע"י צוות ההדרכה.
 - 1.7.6 הגשת מטלה מסכמת כפי שתימסר ע"י צוות הדרכת ציר המסע / מבחן מסכם.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

2. התפתחות התכנים בהשתלמות צירי מסעות גליל עליון:
- בהשתלמות המורים במהלך חמשת ימי ההשתלמות יודגם מבנה של שני מסעות כוכב של"ח. במהלך הימים השני עד הרביעי, היום הראשון מדגים יום ראשון של מסע כוכב מערבי והיום החמישי מדגים יום ג' במסע כוכב מזרחי. זאת בהתאם לרעיון המרכזי של מסע כוכב. אולם בהשתלמות מתבצעים הימים כרצף של מסע בגליל העליון. ריכוז של התכנים בהשתלמות נועד לאפשר התבוננות מרוכזת על התפתחות המסרים, המטרות, היעדים והתכנים על פי תכנית הלימודים כמפורט בחלק א' ובהתאמה למסגרת השתלמות המורים. נציין ונדגיש כי המטרה היא אחידה לכל שלוש אפשרויות מסע כוכב בגליל העליון והיא המטרה של ההשתלמות, כך לגבי המסר הערכי.
- 2.1 תכנית כללית של ימי ההשתלמות על פי המסלולים המטרה והתכנים:

המטרה: מפגש עם מערכת הנופאדם הייחודית בגליל העליון והמורשת הציונית במרחב, לשם טיפוח מחויבות לשמירה על הטבע תוך איזון עם צורכי הפיתוח, כהמשך למעשה הציוני.			
מסלול	מטרה	תכנים	
1	מערת קשת - נחל בצת - מעלה בנחל שרף - חרבת דנעילה.	הכרת מבנה הגליל המערבי. מפגש עם הייחודיות של הנוף הטבעי בנחל בצת-שרף השמירה על הטבע מול צורכי הפיתוח במקום.	1. ההתיישבות החדשה בגליל. 2. השפעת האדם על הנחל. 3. צומח נחלים.
2	תצפית הר זבול - עין חותם - הר פקיעין - סיור בפקיעין. בסיום המסלול הקפצה לתצפית חרשים לעבר הגליל התחתון.	הכרות עם האוכלוסייה הדרוזית בגליל, הליכה בחורש היס תיכוני באזור ומפגש עם שרידי ההתיישבות היהודית בפקיעין. הכרות עם אזור המעבר בין גליל תחתון לגליל עליון.	1. מסלע, תופעות קארסטיות. 2. הצומח היס-תיכוני. 3. גוש הרי מירון. 4. הכפר הגלילי. 5. העדה הדרוזית - תולדות ומאפיינים. 6. "שאר יישוב". 7. גליל עליון מול גליל תחתון.
3	חורבת חוממה - הר מירון - שביל הפסגה - חורבת ב"ק - עין זבד - חורבת שמע - בית הכנסת העתיק שבה - קבר רשב"י - חניון הפיתול.	מפגש עם ייחודיות הנוף הטבעי בהר מירון והחשיבות בשימורו אל מול צורכי ההתפתחות של האוכלוסייה הדרוזית.	1. החורש היס תיכוני בשיאו. 2. פרשת ישראל ב"ק. 3. צרכי פיתוח מול צורכי שמירת טבע. 4. ההתיישבות הביזנטית. 5. תקופת המשנה והתלמוד בגליל. 6. הרשב"י ותקופתו, קברי צדיקים. 7. גבול הצפון. 8. תולדות גדר המערכת.
4	נחל עמוד - נחל שכוי - צפת (בית העלמין, הרובע היהודי, המצודה)	הכרות עם המורשת היהודית של צפת וסביבתה בתקופת "תור הזהב" וסיפור המאבק על העיר במלחמת העצמאות. הכרות עם תוואי גדר הצפון וגבול הצפון. התוודעות למאבק על הגליל העליון במלחמת העצמאות דרך סיפור שחרור צפת.	1. מכלול הנופאדם של נחל עמוד בהקשר להר מירון ולצפת. 2. תולדות צפת בתפארתה. 3. צפת בתש"ח ומלחמת השחרור בגליל.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

2.2. טבלה כללית של התפתחות התכנים של מערכת הנופאדם בימי השתלמות.

יום רביעי	יום שלישי	יום שני	יום ראשון	רובד
ייחודיות הר כנען	מבנה גוש מירון, אקלים, מעיינות.	תבליט, מסלע, תהליכים קארסטיים ומקורות מים.	הכרת מבנה הגליל העליון המערבי, התבליט, המסלע, הנחלים - מעיינות	רובד פיזי
הצומח בהר כנען	החורש בהר מירון, מינים ייחודיים, בעלי חיים בחורש.	הצומח ובע"ח ברכס פקיעין	הנוף הביוטי בנחל.	רובד ביוטי
מורשת צפת נחל עמוד ותרומתו להתפתחות צפת. מורשת קרב. מלחמת השחרור בגליל	דילמה בין צורכי הפיתוח (בית ג'אן) למול צורכי שמירת הטבע (שמורת הר מירון). בהכנ"ס מימי המשנה והתלמוד, רבי שמעון בר יוחאי, ניסיונות ישראל ב"ק.	מפגש עם העדה הדרוזית בגליל, כפרים קטנים ומבודדים – פקיעין ורעיון 'שאר ישוב'. רצף הישוב היהודי בארץ ישראל.	המאבק על / בגבול הצפון בימינו, המפעל הציוני והתיישבות הספר. קיבוץ על כביש הצפון, ההתיישבות החדשה בגליל המערבי. התערבות האדם בנוף.	רובד אנושי
תצפית. הליכה בירידה תלולה.	הליכה משמעותית במסלול אתגרי.	תצפית. התמצאות במפה.	תצפית. הליכה בירידה תלולה.	מיומנויות

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

2.3 טבלה כללית של התפתחות הציר הערכי על פי ימי ההשתלמות :

יום	מסר ערכי	הציר הערכי
1	באחריותי להכיר בחשיבותה של המערכת הטבעית וערכי הטבע בנחלי שרך-בצת וסביבתם כערך קיומי כללי ובשמירה עליהם כהמשך המעשה הציוני.	דיון בנושא אחריות האדם (בעקבות השבת היחמורים ונושא המים בנחל)
2	באחריותי להכיר את מאפייני האוכלוסייה הדרוזית ונאמנותה למדינת ישראל ואת רציפות הישוב היהודי בגליל העליון כחלק ממחויבותי להמשך המעשה הציוני.	רצף הישוב היהודי בארץ ישראל.
3	באחריותי להכיר את הנוף הטבעי המיוחד בהר מירון והחשיבות בשימורו. להכיר את צורכי הפיתוח של האוכלוסייה שבאזור ולקיים שיח סובלני בדרך לאיזון בין צורכי הפיתוח לשמירת הטבע.	דיון - פיתוח בית ג'אן מול שמירת הטבע בהר מירון.
4	באחריותי להתוודע למורשתה הייחודית של צפת וסביבתה בתקופת "תור הזהב" ולסיפור המאבק על העיר במלחמת העצמאות, כדי לחזק את זיקתי לארץ ישראל ואת מחויבותי כאזרח במדינת ישראל.	מורשת צפת
5	באחריותי להכיר את המאורעות המרכזיים שעצבו את גבול הצפון קודם להקמת המדינה במלחמת העצמאות ולאחריה, כחלק מאחריותי לחזק את המחויבות למדינת ישראל.	מורשת קרב ואחריותנו על הארץ.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

2.4 טבלת התפתחות המטרות והיעדים בהשתלמות צירי מסע גליל עליון :

ימים	מטרה	יעדים
1	<p>הכרות עם תוואי גדר הצפון וגבול הצפון. מפגש עם הייחודיות של הנוף הטבעי בנחלים בצת/ שרף ובעיית השמירה על הטבע מול צורכי הפיתוח במקום.</p>	<p>1. התלמיד יבחין בהבדלי הטופוגרפיה בין הגליל העליון לבין הגליל המערבי. 2. התלמיד יתוודע לתהליך בניית גדר הצפון והתגבשות גבול הצפון. 3. התלמיד יציין את מקומו של נחל שרף-בצת על המפה. 4. התלמיד יתאר את ייחודם של הנחלים שרף-בצת ויתרשם מהטבע. 5. התלמיד יתרשם מהטבע המרהיב בנחלים שרף-בצת. 6. התלמיד יציין דרכים בהם האדם ניצל את הטבע בנחלים שרף-בצת. 7. התלמיד ייחשף לפגיעה והתערבותו של האדם בנחל בהווה וביע עמדה.</p>
2	<p>הכרות עם האוכלוסייה הדרוזית בהר מירון ומפגש עם שרידי ההתיישבות היהודית בפקיעין</p>	<p>1. התלמיד יזהה את גוש הרי מירון. 2. התלמיד יתוודע למבנה הכפר הגלילי. 3. התלמיד יתאר את רעיון הכפרים הקטנים והמבודדים. 4. התלמיד יכיר את תולדות העדה הדרוזית. 5. התלמיד יפגוש את שרידי ההתיישבות היהודית בפקיעין כביטוי לרצף ההתיישבות היהודית, ויתרשם מייחודה של משפחת זינאתי בפקיעין. 6. התלמיד יבין את הפעילות הקרסטית והביטויים לכך ברכס פקיעין. 7. התלמיד יכיר את צמחיית החורש הים תיכוני. 8. התלמיד יתנסה בהליכה בחורש סבוך. 9. התלמיד ילמד על מקורות המים בגליל. 10. התלמיד יבחין בין גליל עליון לתחתון.</p>
3	<p>מפגש עם ייחודיות הנוף הטבעי בהר מירון והחשיבות בשימורו אל מול צורכי ההתפתחות של האוכלוסייה הדרוזית.</p>	<p>1. התלמיד יתוודע למאפייני האקולוגיים של החורש הים-תיכוני ויכיר לפחות 2 צמחים/עצים מסוגים שונים(עץ-שיח-עשבונים) (מארג מזון והפצת זרעים) 2. התלמיד יכיר את הרובד הפיזי והביטוי המיוחדים את הר מירון ויחסי הגומלין שלהם עם האדם. 3. התלמיד יתמצא במרחב ויזהה בתצפית הרים וישובים בגזרת גבול הצפון, יבחין בגבול הצפון עפ"י כיסוי הצומח (גם כבסיס לדיון עתידי בנושא שימור מול פיתוח האזור), ויכיר בחשיבותו האסטרטגית של הר מירון במרחב. 4. התלמיד יתוודע לניסיונות ההתיישבות היהודית והדרוזית בהר מירון בעבר הרחוק והקרוב. 5. התלמיד יעמוד על הקשר הדם שבין העם הדרוזי לעם היהודי (כהיבט נוסף וכהמשך ליום השני של המסע). 6. התלמיד יקיים דיון בדילמת שימור הטבע באזור מול פיתוח הכפר בית ג'אן ויגבש עמדה בנושא.</p>

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

<p>7. התלמיד יתוודע למורשת היהודית בגליל מימי המשנה והתלמוד ויבקר באחד מבתי הכנסת העתיקים באזור.</p> <p>8. התלמיד יכיר את תופעת קברי הצדיקים בגליל העליון, יתרשם מדמותו של רשב"י ומחשיבותו לעם ישראל והמנהגים סביב קברו.</p>		
<p>1. התלמיד יתאר את הקשר בין גוש הרי מירון לנחל עמוד.</p> <p>2. התלמיד יסביר את דרך הפעולה של מתקן המנצל את כח המים.</p> <p>3. התלמיד יתאר את הקשר בין נחל עמוד לצפת בתפארתה.</p> <p>4. התלמיד יתוודע להיסטוריה של צפת וסביבתה בעת העתיקה.</p> <p>5. התלמיד יתרשם מהיותה של צפת אחת מארבעת ערי הקודש בא"י.</p> <p>6. התלמיד יכיר את הנסיבות בהם צפת הפכה לעיר הבירה של צפון.</p> <p>7. התלמיד יתוודע ל"תור הזהב" של צפת בימי תפארתה במאה ה-16 ולנסיבות שהביאוה לכך.</p> <p>8. התלמיד יציין שני אישים ושתי יצירות שנוצרו בצפת של המאה ה-16.</p> <p>9. התלמיד יתוודע למורשת הקרב של צפת במלחמת העצמאות.</p> <p>10. התלמיד יכיר את פרשת ילדי אביבים ויעמוד על מורכבות החיים בסמוך לגבול הצפון.</p>	<p>הכרות עם המורשת היהודית של צפת וסביבתה בתקופת תור הזהב וסיפור המאבק על העיר והתוודעות למאבק על הגליל העליון במלחמת העצמאות.</p>	4

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

3. היערכות המשתלמים לקראת השתלמות הכרת צירי מסעות גליל עליון:
- 3.1. המטרה: יצירת מפגש ומוכנות של המשתלמים עם חבל הארץ והכנות לקראת ההשתלמות.
- 3.2. הרעיון המרכזי: ההשתלמות בנויה כמסע משמעותי. כל המשימות והמטלות ע"פ עקרונות ממ"ש יהיו בהובלת המשתלמים ובהנחיית צוות המדריכים. ציר הידע לחבל ארץ גליל עליון יועבר ע"י צוות ההדרכה. על מנת להכין את המשתלמים ולסייע להם להשיג את מטרות ההשתלמות בצורה מיטבית, יתקיימו כחלק בלתי נפרד מההשתלמות, יום הכנה וימי למידה עיוניים מרחוק. בימים אלו תועבר הרצאת מבוא על מכלול הנופאדם בגליל העליון, הרצאת רקע המבהירה את תכנית מסע כוכב של"ח לגליל העליון במתכונות מסע משמעותי וכן שיעורים והרצאות תוכן על פי נושאי הידע הרלוונטיים לגליל העליון. כמו כן יתבצע תיאום ציפיות שיבהיר את מסגרת ההתנהלות של ההשתלמות.
- 3.3. יעדי ימי ההכנה והלמידה העיוניים:
- 3.3.1. המשתלמים יכירו את מכלול הנופאדם בגליל העליון.
- 3.3.2. המשתלמים יכירו ויבינו את מבנה ההשתלמות.
- 3.3.4. המשתלמים יחולקו לקבוצות הדרכה וחוליות הובלה.
- 3.3.4. המשתלמים יקבלו הנחיות ברורות אודות נהלי ההשתלמות, המטלות הנדרשות ולו"ז הביצוע המחייב.
- 3.3.5. המשתלמים יתנסו בהעברת שיעורי ההכנה למסע. משמעותי בגליל העליון.
- 3.3.6. המשתלמים יכינו תוכנית עבודה והגשת מטלות.
- 3.4. לו"ז ההשתלמות:

ההשתלמות	תאריכים	מיקום	פעילות
יום הכנה עיוני	כ"ו באדר, תשפ"א 10.3.2021	סמינר שיין	<ul style="list-style-type: none"> הרצאת מבוא - מכלול הנופאדם בגליל העליון. שיעורי הכנה – הכרת המסלולים, אתרי הלינה. היערכות וחלוקת מטלות ומשימות לממ"ש גליל עליון.
ימי למידה והכנה	כ"ז באדר, תשפ"א 11.3.2021	למידה מרחוק	<ul style="list-style-type: none"> מבנה הגליל העליון האקלים והשפעות על מכלול הנופאדם בגליל העליון.
	א' בניסן, תשפ"א 14.3.2021		<ul style="list-style-type: none"> חורש ים תיכוני צמחית נחלים בעלי חיים בגליל העליון
	ג' בניסן, תשפ"א 16.3.2021		<ul style="list-style-type: none"> העדה הדרוזית ההיסטוריה של גבול הצפון קרבות תש"ח בגליל העליון
	ה' בניסן, תשפ"א 18.3.2021		<ul style="list-style-type: none"> שימור מול פיתוח בהר מירון שאר ישוב בגליל העליון
השתלמות צירי מסע	כ"ג עד כ"ו בניסן, תשפ"א 5-8.4.2021	גליל עליון	ממ"ש בגליל עליון במתכונת של שני מסעות כוכב
הגשת מטלות	לא יאוחר מ23.4.2021		

רז"ח הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

בניית תיק ההדרכה וטבלת הפעילות :
בתום יום ההכנה מתחיל תהליך עבודה עצמאי של המשתלמים, לתכנון והכנת מטלות ממ"ש
השונות במסגרת אישית או במסגרת חוליית משימה ותוך בקרה והנחיה של הצוות.

3.5 הגדרת בעלי תפקידים ומשימותיהם בהשתלמות :
3.5.1 מנהל ציר מסע

- עבודה בצמוד לרכז ההדרכה של ההשתלמות.
- תיאום וקבלת נתונים מראשי הקבוצות.
- קביעת חניכים להעברת שיעורים ביום הכנה.
- תכנון לו"ז מסע – בשיתוף עם רכז ההדרכה
- וידוא תכנון והזמנת גורמי חוץ – אתרי לינה והיסעים.
- ניהול לו"ז המסע

3.5.2 מנהל לוגיסטי

- עבודה בצמוד למנהל הלוגיסטי של ההשתלמות.
- הזמנת אתרי לינה והיסעים.
- קבלת רשימות מוצרי מזון ממנהלי הקבוצות.
- ניהול הזמנת מוצרי מזון מול ספק מזון / רכישה עצמית.

3.5.3 מנהל קבוצה :

- אחראי על ניהול הקבוצה ע"פ הנחיות מנהל המסע.
- קיום מסדרים כיתתיים בשלבים השונים.
- מתן והקפדה על הנחיות בטיחות כלליות.
- בדיקת הופעה וציוד למסלולים.
- קיום שגרת מסע וניהול תורנויות כיתתיות במהלך המסע.
- קיום שיחת סיכום יומית בתיאום עם מנחה הקבוצה.

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

4. בסיס תכנון ההדרכה וההתנהלות לטבלת הפעילות בכל יום בהשתלמות:

4.1 היום הראשון בהשתלמות: מערת קשת - נחל בצת - נחל שרך - חורבת דנעילה	
<p>הרעיון המרכזי: זהו היום השני במסע כוכב גליל עליון מערבי. בנחלים שרך-בצת מערכת טבעית אשר נוצלה לאורך הדורות כמקור מים לאדם באזור. פעילות האדם השפיעה על נוף הצומח והחי, היא נמשכת עד ימנו סביב מקורות המים באופן רשמי ואם בצורה לא רשמית של זהום ושימוש לא מבוקר. המסלול מדגיש את ייחודיות נחלים אלו המנקזים רכוז סולם צור ורכס עבדון על צומח הנחלים ובע"ח שבהם. ההתמקדות ביום זה ביחסי אדם- טבע בעבר ובהווה והתערבות האדם במכלול הנופאדם תאפשר דיון ושיח ערכי על מקומו של התלמיד ופועלו לשמירה על הטבע.</p>	
מסגרת הזמן	<ul style="list-style-type: none"> • אורך המסלול 7 ק"מ. • זמן לתכנון מרגע תחילת המסלול 6 שעות. • זמן התחלת המסלול עד השעה 10:00 . • זמן סיום 1600.
המסלול וסימוני השבילים בו	<p>הנסיעה: מתחנת הרכבת בעכו, נוסעים צפונה עד צומת בצת, פונים מזרחה לכיוון שלומי וממשיכים מזרחה עד בכביש 899 (כביש הצפון) עד צומת אדמית. בצומת אדמית פונים שמאלה עד שילוט לפארק אדמית. נוסעים עד חניון הירידה למערת קשת.</p> <p>ההליכה: לאחר הירידה מהאוטובוס הליכה למערת קשת, שם יתקיים טקס פתיחה קורסי. לאחר הטקס תחילת מסלול (סמ"ש אדום) היורד לכיוון נחל בצת. במפגש השביל עם הנחל פונים מזרחה ועולים במעלה נחל בצת (סמ"ש כחול) עד למפגש עם נחל שרך. ממשיכים במעלה נחל שרך (סמ"ש כחול) עד לחורבת דנעילה.</p> <p>הנסיעה לחניון: בסיום המסלול נסיעה מערבה בכביש 899 עד צומת שלומי. המשך דרומה בכביש 70 עד צומת כברי. בצומת כברי פניה מזרחה בכביש 89. כ-2 ק"מ לאחר מעבר הכניסה למעלות, פניה שמאלה לאתר הלינה באגם מונפורט.</p>
תכנים מרכזיים	<ul style="list-style-type: none"> • תצפית לכיוון: דרום מזרח - מרום הגליל. • דרום - מבנה גליל תחתון מערבי. • דרום מערב - מישור חוף גליל מערבי. • השפעת האדם על נוף הנחל. • ניצול האדם את מערכת נופאדם. • הנוף הביוטי בנחל. • מעיינות בנחל בצת. • מבנה המערכת הטבעית. • מערת שרך – עטלפים כחלק מהמערכת הטבעית בנחל. • התערבות האדם במכלול הנופאדם.
המלצות והדגשים	<ul style="list-style-type: none"> • זמנים: זה היום הפותח את המסע ולכן יש לקחת בחשבון את זמן הנסיעה למסלול, • מסלול ההליכה: סמ"ש אדום היורד לנחל מסומן בצורה לא טובה. יש לשים לב לשביל. יש לשים לב להמשך סמ"ש כחול הפונה לנחל שרך. • שימו לב - המסלול עובר בשמורת טבע ואין לסטות מהשביל המסומן • תכנון התחנות יתבסס על המטרה והיעדים. • ארוחת צהרים היא באחריות המשתלמים. יש להיערך לכך. • יש לשים לב למיקום תחנות הדרכה תוך התחשבות בקבוצות אחרות. • יש להקפיד על תיאום וקישור לשיעורי ההכנה ולימים הבאים במסע.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

4.2 היום השני בהשתלמות: תצפית הר זבול - עין חותם - רכס פקיעין - פקיעין. הקפצה לתצפית מצפה חרשים	
<ul style="list-style-type: none"> ● הרעיון המרכזי: ● המסלול מחבר את הנושאים שעמדו במוקד היום הראשון והשני להמחשה חזותית של המבדיל בין הגליל העליון לתחתון – "הרים גבוהים וניצבים". ● הסיור בפקיעין משלים את התכנים ומדגיש את רעיון הכפרים הקטנים והמבודדים – פקיעין ורעיון "שאר ישוב". ● מבחינת המערכת הטבעית מדגיש את מאפייני הרובד הפיזי: תבליט, מסלע, תהליכים קארסטיים ומקורות מים. ● לצד מאפייני הרובד הפיזי, נעסוק באופן ממוקד ברובד האנושי – העדה הדרוזית בגליל. 	<ul style="list-style-type: none"> ● אורך המסלול כ-7 ק"מ. ● משך המסלול כשבע שעות. ● שעת סיום כשעה לפני החשיכה.
<p>נסיעה: נסיעה מחניון חורבת חוממה צפונה (1.5 ק"מ) לכביש 89. בכביש 89 פניה מערבה ונסיעה כ-4.5 לחורפיש. בחורפיש עליה לפי שילוט מקומי לרחבת החניה של קבר נבי סבלאן בראש הר זבול.</p> <p>הליכה: לאחר תצפיות מראש הר זבול, הליכה בסמ"ש שחור היורד לעין זבול. הליכה לכיוון מזרחה עד עין חותם על סמ"ש ירוק. בעין חותם פונים דרומה ועולים על רכס פקיעין (סמ"ש כחול) ואיתו ממשיכים עד פקיעין. בפקיעין יש לקיים סיור המסתיים מעל מערת הרשב"י.</p> <p>נסיעה לחרשים: נוסעים על כביש 864 כשלושה ק"מ, עד הפניה ימינה לכיוון הישוב מצפה חרשים. לפני שער הכניסה לישוב - עצירה ברחבת החניה הגדולה לפני שער הישוב. הליכה לתצפית: הליכה לתוך הישוב. בפניה ראשונה עולים שמאלה לכיוון בריכת המים. לאחר מציאת נקודה ישיבה מתאימה, קיום תצפית לעבר הגליל התחתון.</p> <p>נסיעה לחניון לילה (חורבת חוממה): נסיעה חזרה לכביש 864, פניה שמאלה ונסיעה עד צומת פקיעין. פניה ימינה לכביש 89. לאחר כ-12.5 ק"מ פניה ימינה לכיוון חורב חוממה.</p>	<p>מסגרת הזמן</p> <p>המסלול וסימוני השבילים בו</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● תצפית הר זבול: צפונה - רכס בירנית ● מזרחה - גוש הרי מירון (בהדגשת מירון - אדיר). ● מערבה - גליל המערבי. ● דרומה - רכס תפן. ● החפיפה בין האזורים ההרריים של הגליל והכרמל לבין מיקום הכפרים הדרוזיים. ● תולדות העדה הדרוזית ונראות מאפייניה בפקיעין. ● רכס פקיעין - התייחסות לרבדים ה"טבעיים" של הנוף: ● החורש הים תיכוני - התפתחות החורש, הכרת מאפייניו וזיהוי צומח וצמחים מאפיינים. ● בע"ח באזור. ● פקיעין כ"שאר ישוב". ● תצפית חרשים: תצפית מים לים, מתלול צורים, דרך היווצרות וגבול בין גליל תחתון לגליל עליון, מבנה הגליל התחתון רכסים ובקעות בכיוון מערב מזרח, בהשוואה לגליל העליון רכסים בכיוון כלי צפון-דרום. 	<p>תכנים מרכזיים</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● תכנון התחנות יתבסס על המטרה והיעדים. ● לאזור נבי סבלאן ולבית הכנסת בפקיעין, יש להגיע בלבוש צנוע (מכנסיים ארוכים) 	<p>המלצות והדגשים</p>

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

4.3 היום השלישי בהשתלמות :	
חרבת חוממה - הר מירון - חורבת ב"ק - נחל מירון - מירון העתיקה - קבר הרשב"י - חניון הפיתול.	
<p>הרעיון המרכזי : ביום זה נעפיל לגבוה שבהרי ארץ ישראל המערבית, שם נפגוש נופי צומח מהמפותחים בארץ, בזכות היות האזור מוכרז כשמורת טבע עוד מימי הבריטים. היום מתוכנן כיום במסע כוכב – הקפצה עם האוטובוס לתחילת המסלול והגעה רגלית לאתר הלינה בחניון הפיתול. זאת בכדי לאפשר לספוג את אווירת ההר בחבל הים תיכוני של ארץ ישראל, באחד המרחבים היחידים בארץ בהם ניתן עדיין לשוטט יום שלם בחי הטבע.</p> <p>ביום זה הדגשים התוכניים משתנים במהלך היום :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● בחלק הראשון של היום נתמקד ברובד הביטוי של הגליל העליון כנגזר ממאפייני הרובד הפיזי : האקלים והקרנע. ● מפסגת הר מירון נצפה לעבר חלקים גדולים של צפון הארץ, ולעבר חלק מהמסלול המתוכנן לימים הבאים. ● בחלק השני של היום נתמקד בהיבטים שונים מתחום הרובד האנושי, ובעיקר בדילמה בין צורכי הפיתוח של הכפר בית ג'אן לצורכי שמורת הטבע הים תיכונית הגדולה בארץ. <p><u>שימו לב!</u> קיימת התלבטות בשאלת המקום הנכון לקיים את הפעילות סביב הדילמה : המקום שבו רואים את בית ג'אן על רקע מרחבי השמורה הוא בחורבת ב"ק, אך אתר זה "עמוס" בתכנים אחרים, לכן המלצתנו היא לקיים את הפעילות בנדון בראש נחל מירון, בסמוך לאנדרטה לזכרו של סאלח טאפש.</p>	
מסגרת הזמן	<ul style="list-style-type: none"> ● אורך המסלול כשמונה ק"מ. ● משך המסלול כתשע שעות. ● שעת סיום כשעה לפני החשיכה.
המסלול וסימוני השבילים בו.	<p>נסיעה : מאגם מונפורט לכיוון מזרח בכביש 89. 3 ק"מ לאחר החציה של הכפר חורפיש, פניה ימינה לעבר שמורת הר מירון. חניה לתחילת המסלול בחורבת חוממה, כקילומטר אחרי הפניה.</p> <p>הליכה : כל אורך המסלול לפי סמ"ש שביל ישראל. הליכה מחרבת חוממה לשביל פסגת הר מירון השביל. העלייה אנכית של כ-300 מ', בנתיב שאורכו כ-3 ק"מ. שביל הפסגה, מקיף את פסגת הר מירון. במסלול זה נבצע כ 2/3 מההיקף, במפנה הצפוני והמזרחי. לאורך השביל, תצפיות צפונה ומזרחה. לאחר התצפית המזרחית, השביל גולש דר'–מע' ויורד לחניון הפסגה. יש אפשרות למילוי מים להמשך הדרך.</p> <p>מחניון הפסגה ממשיכים על סמ"ש שביל ישראל. הסטיה היחידה משביל ישראל היא לכיוון חרבת ב"ק ולאחר ביקור בה - חזרה לשביל ישראל ע"פ הסימון המוביל לכיוון דרום. נחזור על עקבותינו לדרך עפר (סמ"ש ירוק) שיורדת באופן כללי דר'–מז'. דרך העפר יורדת באופן כללי דרומה, תוך שהיא מתפתלת (בשולי גבעת ניג 1038 בור קארסטי). בשלב מסוים הדרך פונה מזרחה, לשוליה הדרומיים של דולינה שבקצה שלה מוצבת אנדרטה לזכר החייל סלאח טאפש. מאנדרטת סאלח טאפש השביל יורד מתונות בכיוון צפ'–מז', מצפון לערוץ הזרימה של נחל מירון, השביל מוביל ל"הוטת מירון" (בור קרסטי). מהוטת מירון השביל יורד וחוצה את ערוץ נחל מירון, כ-500 מ' מהוטת מירון, השביל פונה דרומה, מתרחק מהנחל ומגיע לעין זבד. נמשיך בשביל ישראל לעמוד אליהו נרד בשביל זה ומגיעים לבית הכנסת. מבית הכנסת השביל יורד היישר לאפיק נחל מירון.</p> <p>סיום המסלול בחניון הפיתול.</p>
תכנים מרכזיים	<ul style="list-style-type: none"> ● צומח : ● מיני צומח : קטלבים, אלוני תולע, עוזררים, ארזים. ● קשר רובד פיזי-ביטוי (תבליט-אקלים-צומח). ● החורש הים תיכוני - ללא הפרעות האדם בשמורת טבע ● הר נריה - תצפית.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון : 073-3934918/9 * פקס : 02-5602054

אתר האגף : http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל : inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

	<ul style="list-style-type: none"> ● גת ומה מעשיה באמצע שביל הפסגה. ● מצפור לבנון - זיהוי אתרים בולטים בנוף: רמת דלתון, ואגם דלתון, נחל דישון גוש חלב הכפר, זיהוי גבול הצפון הבחנה בין ישראל המכוסה ירוק ללבנון חשופת הצומח. זיהוי יישובי גבול הצפון – סאסא, ברעם, דוב"ב, יראון ועוד תוך הדגשת תפקידם בהגנת גבול הצפון. ● מצפור צפת, זיהוי יחידות נוף חשובות: כנרת וגולן. זיהוי אתרים הקשורים למסע: קבר הרשב"י, צפת ונחל עמוד, גוש חלב וכביש הצפון. ● חורבת ב"ק: ● תצפית כל מרחב גוש הרי מירון שמורת הטבע ובליבה בית ג'אן. ● תולדות חורבת ב"ק. ● בורות מים. ● "הוטות" - בורות קארסטים. ● דיון שימור מול פיתוח (שמורת הר מירון מול הרחבת היישוב בית ג'אן). ● הנאדרטה לזכרו של סלאח טאפש. ● בית הכנסת העתיק במירון / חורבת שמע. ● רבי שמעון בר יוחאי.
<p>המלצות והדגשים</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● צבעי סימוני השבילים משתנים מס' פעמים לאורך המסלול (מתחיל בסימון שחור, מתחלף בשביל פסגה לסימון אדום, אחרי חניון הפסגה ממשיכים בסימון הכחול, מחר' ב"ק ממשיכים בסימון ירוק ואחרי הביקור באנדרטת סלאח טאפש ממשיכים בסימון שביל ישראל - כחול לבן כתום עד לחניון הפיתול. ● מומלץ להשאיר רכב ביטחון בפסגה, למקרה של צורך בפינוי במהלך הטיול. ● בחניון הפסגה יש למלא מים מחדש, לחלק השני של היום.

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף של"ח וידיעת הארץ

4.4. היום הרביעי בהשתלמות : נחל עמוד - נחל שכוי - צפת	
<p>הרעיון המרכזי : יום זה בנוי שני חלקים נפרדים כביכול, אך קשורים זה לזה וגם לנעשה במסלול עד כה. החלק הראשון של היום ממוקד בנחלים מירון ועמוד. פלגים זורמים, עתירי דולבים, מהמרהיבים שבנחלי הגליל. הקשר בין נחל עמוד לצפת הוא בכך שהמים הזורמים בנחל הם שאפשרו ליהודי צפת במאה-16, ברובם מגורשי ספרד, לעסוק בגליל בתעשיית האריגים שהביאו איתם מספרד, להתפרנס בשפע ולהתפנות ליצירה הרוחנית. ללא ה"קמח" שהתאפשר על בסיס המבטשות שבנחל עמוד, אולי לא הייתה נוצרת ה"תורה" של צפת!</p> <p>החלק השני של היום מתמקד בצפת, העיר היחידה בגליל העליון, אחת מארבעת מוקדי "היישוב הישן" בארץ ישראל, שבה נוצרו יצירות רוחניות מהחשובות ביותר של עם ישראל, אשר משפיעות על החשיבה וההתנהגות של היהודי המאמין בכל מקום בעולם עד עצם היום הזה.</p> <p>הסיור בצפת בנוי על פי על פי עקרון טופוגרפי ומתחיל למעשה בבית העלמין הישן, עולה אל הרובע היהודי ומתמקד בקורותיו, באישים שפעלו בו וביצירותיהם הרוחניות. יודגשו אירועי מלחמת השחרור בצפת. סיום הסיור במבצר הצלבני שלא חרב בקרבות מול הממלוכים ולכן נבחר על ידם כבסיס לעיר שנבנתה לרשת את עכו כבירת צפון הארץ.</p> <p>בסיום המסלול יתקיים טקס לציון יום השואה והגבורה ותיתכן אפשרות לקיום טקס משותף בעיר צפת.</p>	
מסגרת הזמן	<ul style="list-style-type: none"> • אורך המסלול כ-6.5 ק"מ • משך המסלול 6-7 שעות. • שעת סיום שעה לפני חשכה.
המסלול וסימוני השבילים בו	<p>הליכה : יציאה רגלית מחניון שמורת נחל עמוד - עין תינה בסמ"ש אדום היורד לנחל מירון. עם ההגעה לנחל (עין יקים) הליכה כ-1.5 ק"מ עד ברכות שכוי. משם עליה לנחל שכוי (סמ"ש ירוק) עד לחיבור לשביל (סמ"ש כחול) המוביל מתחת לכביש 89 ולעבר בית העלמין הישן של צפת.</p> <p>עליה לעבר העיר העתיקה דרך בית העלמין. סיור ברובע היהודי של צפת ובאתרים המרכזיים ועליה עד לגן המצודה.</p> <p>בביקור במצודה - דגש על בחירת האתר כמקום אסטרטגי וכן קום תצפית לעבור מרחב הגליל העליון המרכזי ומסלול ההליכה של היומיים האחרונים.</p> <p>נסיעה לתחנת הרכבת עכו : חבירה מתוך העיר צפת לכביש 89. משם לפי נסיעה לכיוון צפון ומערבה עד לצומת מירון. בצומת מירון המשך דרומה בכביש 866 כ-12 ק"מ עד לצומת שבע. פניה ימינה לכביש עכו-צפת (מס' 85) עד לעכו.</p>
תכנים מרכזיים	<ul style="list-style-type: none"> • הקשר בין גוש הרי מירון הגשומים והקארסטיים לבין מעיינות נחל עמוד והמים שזורמים בו. • צומח ובעלי חיים של מים. • ניצול כוח המים על ידי האדם : מבטשות וטחנות קמח. • השפעת האדם על נוף הנחל, כגון הבוסתנים, טחנות קמח מבטשות ומבנים שונים. נחל עמוד כתשתית הכלכלית של קהילת צפת במאה ה-16. תצפית מראש הגבעה • בית הקברות העתיק בצפת, בית הקברות המודרני וקרח ילדי מעלות וילדי אביבים וסוגיית גבול הצפון. • הרובע היהודי, תולדות הקהילה היהודית בצפת. • "חקל תפוחין קדישין", הרחבה אודות אחד מגדולי הדור של המאה ה-16. • בית הכנסת האשכנזי, מאפייני בתי הכנסת האשכנזיים ותפקידיו, ציור הכותל המערבי, החור בדופן הבמה. בית הכנסת על שם אבוהב, המסורת אודותיו, מאפייני בית הכנסת

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון : 073-3934918/9 * פקס : 02-5602054

אתר האגף : http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל : inbalba@education.gov.il

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 אגף של"ח וידיעת הארץ

<p>הספרדי, ספר התורה של אבוהב וסגולותיו, מבנהו בהקשר לגימטריה. בית יוסף, הרב יוסף קארו, ענק ההלכה של צפת של המאה ה-16, ויצירו "השולחן הערוך".</p> <ul style="list-style-type: none"> ● מעלות עולי הגרדום. ● תצפית גן המשחררים. מצב קהילת צפת בהערכות לקראת מלחמת השחרור. תגבור הרובע מכיוון ראש פינה-הר כנען-עין זיתים, כפי שניתן לצפות מכאן. מהלך הקרבות לכיבוש צפת והגליל העליון במלחמת העצמאות. ● צפת חלק מהעיר והכנרת. תולדות המצודה הצלבנית וכיבושה ע"י הממלוכים. הפיכת המקום לבירת הארץ ע"י הממלוכים. האנדרטה במקום לזכר לוחמי תש"ח. 	
<ul style="list-style-type: none"> ● במידה ומאפשרים לתלמידים לסייר באופן עצמאי ברובע המוסלמי, יש לקבוע עימם גבולות גזרה, זמנים, מועד מוסכם ומקום למפגש ונוהל חירום. 	<p>המלצות והדגשים</p>

רח' הנביאים 31, בניין ארלדן ירושלים 91911 * טלפון: 073-3934918/9 * פקס: 02-5602054

אתר האגף: http://edu.gov.il/noar/tiulim/Pages/The_Directors_words.aspx

דוא"ל: inbalba@education.gov.il

